

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Transsexuella perspektiv

– på kön, könsidentitet och transsexualism

Socionomprogrammet

C-uppsats

Författare: Malin Carlsson, Malin Eliasson och Ida Eriksson Byröd

Handledare: Jari Kuosmanen

ABSTRACT

Titel: Transsexuella perspektiv – på kön, könsidentitet och transsexualism

Författare: Ida Eriksson Byröd, Malin Eliasson och Malin Carlsson

Typ av arbete: Vetenskapligt arbete, SQ1562, 15 hp

Handledare: Jari Kuosmanen

Keywords: transsexualism, könsidentitet, kön, heteronormativitet

Syftet med denna uppsats är att studera hur transsexuella personer kan se på och förhålla sig till olika aspekter av kön och könsidentitet. Vi har utfört kvalitativa intervjuer via mail, med individer som identifierar sig som transsexuella eller upplever en inkongruens mellan sitt mentala kön och den biologiska anatomiska kroppen. Vi ämnar därtill även belysa huruvida våra intervjupersoner betraktar kön och könsidentitet som något föränderligt/påverkbart eller oföränderligt/opåverkbart.

Våra frågeställningar lyder:

- Hur upplever transsexuella personer transsexualism och olika aspekter av kön?
- Vad kan transsexuella personer se som föränderligt respektive oföränderligt gällande kön?
- Vad kan av intervjupersonerna anses utgöra grunden för en könsidentitet?
- Kan en könsidentitet upplevas komplett utan att man kroppsligen har de fysiska könsattribut som förknippas med det upplevda könet?

Vi har valt att analysera vår empiri utifrån ett konstruktivistiskt och ett essentialistiskt perspektiv samt olika förhållningssätt kring teoretiska begrepp så som heteronormativitet och könsidentitet. Vi har även använt oss av tidigare forskning och andra källor för att skapa en djupare förståelse för vårt material.

Resultaten av vår studie visar på en stor heterogenitet och komplexitet. De intervjuade har beskrivit mycket olika sätt att förhålla sig till våra behandlade aspekter samt teman och det är svårt att finna direkta och entydiga mönster i resultaten. Kön ses växlande som föränderligt och oföränderligt medan könsidentiteten oftast betraktas som fast. Kroppen eller kroppsliga attribut anses inte vara avgörande för könsidentiteten, även om en kropp samstämmig med könsidentiteten bidrar till att lättare kunna passera som det kön man upplever sig vara. Att passera anses ha betydelse för det egna välmåendet och för att man skall trivas bättre i sig själv. Genom vår analys vill vi bredda förståelsen för olika förhållningssätt gentemot kön, könsidentitet, transsexualism och närliggande teman.

Förord

Vi vill först och främst tacka våra intervjudeltagare! Utan er hade denna uppsats inte varit möjlig. Tack för att ni har delat med er av era värdefulla åsikter och erfarenheter. Vi har fått oss många tankeställare och blivit berörda på djupet av era svar. Vi är tacksamma för den kunskap era svar har givit oss och den kunskap som ni i och med er medverkan ger till socialt arbete. Ni bidrar till ett ökat synliggörande och till ett minskande av allas vår fiende okunskapen. Tack!

Vi vill även tacka vår handledare Jari Kuosmanen, som har engagerat sig i vår uppsats och varit behjälplig med värdefulla synpunkter och råd.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	5
1.1 Introduktion	5
1.2 Syfte	6
1.3 Frågeställningar	6
1.4 Bakgrund – transsexualism	6
2. TIDIGARE FORSKNING OCH ANDRA KÄLLOR	8
2.1 Våra reflektioner	10
3. TEORIER OCH BEGREPP	11
3.1 Essentialism	11
3.2 Konstruktivism	12
3.3 Heteronormativitet	14
3.4 Identitet – könsidentitet	15
4. METOD	17
4.1 Förförståelse	17
4.2 Kvalitativmetod	18
4.3 Intervjuer via mail	18
4.4 Intervjuguide	19
4.5 Urval	20
4.6 Genomförande av intervjuer	21
4.7 Genomförande av analys	22
4.8 Presentation av resultat och analys	23
4.9 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	23
5. FORSKNINGSETISKA PRINCIPER	26
5.1 Etiska överväganden	26
6. RESULTATREDOVISNING OCH ANALYS	28
6.1 Könsidentitet och egna upplevelser	28
6.1.1 Vad är könsidentitet	28
6.1.2 Om huruvida det finns fler möjliga könsidentiteter än enbart kvinna/man	31
6.1.3 Könsidentitet och kön som något föränderligt eller oföränderligt	32
6.1.4 Att komma till insikt med sin transsexualism	33
6.1.5 Att identifieras samt att identifiera sig själv som transsexuell	35
6.2 Kroppens betydelse	35
6.2.1 Att tillhöra fel kropp	36
6.2.2 Kan man uppleva en komplett könsidentitet utan alla kroppsliga attribut?	37
6.2.3 Upplevelser utav sin egen kropp och huruvida kroppen är föränderlig eller ej	39
6.2.4 Genomgå kroppsliga och könskorrigering åtgärder	40
6.3 När om givningen skaver	42
6.3.1 Att leva upp till omgivningens förväntningar	42
6.3.2 Att passera som sitt upplevda kön	44
7. SAMMANFATTNING	47
8. SLUTDISKUSSION	49
9. FÖRSLAG PÅ FRAMTIDA FORSKNING	52
10. REFERENSER	53
BILAGA 1 DELTAGANDEFÖRFRÅGAN	55
BILAGA 2 INTERVJUGUIDE	57

1. INLEDNING

1.1 Introduktion

Individens upplevda identitet och erkännande av denna är av vikt för en individs välbefinnande och psykiska välmående. Transsexuella personers identitetsuppfattning är inte helt samstämmig med normativa föreställningar om vad som utgör grunden för en hel könsidentitet, då rådande samhällsnormer skapar en föreställning om att det skall finnas en koherens mellan fysiskt kön och mentalt kön.

Vi anser att transsexuella personers erfarenheter och perspektiv kan ställa diskussionen om kön på sin spets och väcka frågor om vad olika aspekter av kön verkligen är och innebär. Vad är egentligen föränderligt och vad är oföränderligt? I samhället försiggår redan en stor debatt om kön, genus och fenomenens innebörd, och vi ser att transsexuella personer med hjälp av sina erfarenheter kan bidra till nya perspektiv och synsätt som breddar förståelsehorisonten för vad kön kan upplevas vara och utgöras av. Då det även finns konventionella samhälleliga föreställningar om könsidentiteten samt kroppens inverkan på denna ser vi ytterligare att det finns en vinning i att ställa dessa i relation till enskilda individers erfarenheter av transsexualism, då det kan skapa möjligheter till nya och alternativa sätt att betrakta könsidentiteten och de variabler som påverkar den.

Det finns normativa föreställningar kring hur kön skall ta sig uttryck - dessa normer skapar enligt oss strukturer och i många fall begränsningar för samhällsindividen. Att öka medvetenheten om dessa strukturer skapar utrymme för människor att tillgå alternativa förhållningssätt, könsuttryck och handlingsmöjligheter. Vi anser att det är viktigt att lyfta fram grupper som ofta osynliggörs i flera olika sammanhang och samhällskontexter. Märkligt lite plats har enligt oss givits till frågor som berör HBTQ och transsexualism och vi upplever att det ämnesområde som vi belyser i vår uppsats inte får ett tillräckligt stort utrymme i förhållande till andra diskuterade områden på socionomutbildningen och det sociala arbetets fält. Ett ökat synliggörande kan bidra till en ökad medvetenhet och förbättrad kännedom om transsexualismens innebörd, vilket i sin tur kan leda till reducerad diskriminering och ett minskat utanförskap för transsexuella personer. Vi har både inom det sociala arbetet samt i samhället i övrigt märkt av bristande kunskaper om vad transsexuella personer och personer som upplever en inkongruens mellan sitt upplevda kön och sin kropp kan ha för identitetsupplevelser och livssituationer, och tror att större insikter kan förbättra bemötandet gentemot dessa personer.

Både ”transsexualism” och ”transsexualitet” är vedertagna begrepp för upplevelsen av att det mentala könet inte överensstämmer med det biologiska könet. Dock väljer vi att i vår uppsats använda oss av ordet transsexualism då vi anser att ordet transsexualitet ökar riskerna för att det ämne vi avser att undersöka felaktigt förknippas med något som har med sexualitet och sexuell läggning att göra. Vi har vidare uppmärksammat och är högst medvetna om att några av våra intervjupersoner föredrar och själva använder sig av andra benämningar (exempelvis intersexuell eller transperson) på det de upplever än just transsexualism. Ändock har vi valt att i våra diskuterande texter använda oss av ordet transsexuell, då vi för tydlighetens och enhetlighetens skull får ha en samlingsbenämning för personer som upplever/har upplevt en inkongruens mellan självupplevt kön och biologiskt kön.

1.2 Syfte

Syftet med vår uppsats är att studera hur transsexuella personer kan se på och förhålla sig till olika aspekter av kön och könsidentitet. Vi ämnar därtill belysa huruvida våra intervjupersoner betraktar kön och könsidentitet som något föränderligt/påverkbart eller oföränderligt/opåverkbart.

1.3 Frågeställningar

- Hur upplever transsexuella personer transsexualism och olika aspekter av kön?
- Vad kan transsexuella personer se som föränderligt respektive oföränderlig gällande kön?
- Vad kan av intervjupersonerna anses utgöra grunden för en könsidentitet?
- Kan en könsidentitet upplevas komplett utan att man kroppsligen har de fysiska könsattribut som förknippas med det upplevda könet?

1.4 Bakgrund - Transsexualism

Begreppet transsexualism kan definieras på en rad olika vis och för att exemplifiera hur begreppet används och kan förstås har vi valt att presentera en förklarande bakgrund.

Transsexualism betraktas ännu idag som ett sjukdomsklassat tillstånd och fastställdes som en diagnos år 1980. Fall där personer uttryckt misslag och otillfredsställelse med sitt biologiska kön eller med den sociala könsrollen associerad med det biologiska könet finns beskrivna mycket långt tillbaka i tiden och i flera olika kulturer (Rowland/Incrocci, 2008). Den första könskorrigering operationen som genomfördes utfördes i Tyskland på 1930-talet, men själva begreppet transsexualism användes först i vetenskapliga kretsar år 1953, och användes då synonymt med ”transvestism”. Nu är man till skillnad från då medveten om att detta är två skilda fenomen (Chiland, 2004). Medan transvestism grundar sig i en önskan att klä sig i det motsatta biologiska könets kläder, så innebär transsexualism en önskan om att kroppsligt tillhöra det motsatta biologiska könet (Chiland, 2004). Harry Benjamin, den kände forskare som publicerade den banbrytande boken *The transsexual phenomenon* (Rowland/Incrocci, 2008) menar att det inte bara handlar om att uppträda som det motsatta biologiska könet, utan att vara en funktionell medlem av det könet (Chiland 2004). Denna längtan sträcker sig ofta till att önska korrigera sitt fysiska kön genom hormonella och kirurgiska ingrepp (Chiland, 2004).

Den klassiska definitionen av transsexualism är att en transsexuell person är en individ med en biologisk kropp av ett visst kön, men som upplever samt identifierar sig som det motsatta könet. Personen upplever alltså en inkongruens mellan sitt anatomiska kön och sin könsidentitet (Rowland/Incrocci, 2008). Senare har definitionen av transsexualism utvecklats till att bli att individen *är* det kön denne upplever och önskar vara, men att den fysiska kroppen överensstämmer med det motsatta könets (Chiland, 2004). Vi har förstått det som att vissa redan från tidig ålder känner att de borde ha fötts med ett annat biologiskt kön, medan andra kommer till liknande insikter senare i livet. Det kan t.ex. upplevas som en känsla av att man befinner sig i en felaktig kropp och att kroppen borde ha varit konstruerad som det motsatta biologiska könets redan från födseln. Något som enligt Wålinder (1967) kan vara en betydande aspekt av hur transsexuella personer har kommit till insikt är att man som barn på kontinuerlig basis lekte med barn av, samt leksaker som normativt bättre lämpar sig för, motsatt kroppsligt kön.

För att få genomgå en könskorrigering krävs att den transsexuella gör en ansökan om detta

hos Socialstyrelsen. Innan ansökan görs måste den sökande under en tidsperiod av minst två år vara i kontakt med ett utredande tvärprofessionellt team och genomgå en lång (Alm, 2000) samt ofta psykiskt påfrestande utredningsprocess (Rowland/Incrocci, 2008). Under denna bedömningsprocess skall bl.a. psykiatriska, psykologiska samt somatiska *utredningar* av den transsexuellas hälsa genomföras. Dessa undersökningar hjälper det undersökande tvärprofessionella teamet att avgöra om kriterierna för att få lov att genomgå könskorrigering åtgärder uppfylls (Alm, 2000).

Personen skall under utredningsperioden även testa på att ute bland folk agera som det kön denne fullt ut önskar bli med hjälp av könskorrigering åtgärder. Enligt vår vetenskap går denna period ofta under namnet *real life test* och är en möjlighet för transsexuella personer att prova på hur det är att leva som det kön de identifierar sig som. Det blir då möjligt att avgöra om de upplever en högre livskvalitet i denna könsroll jämfört med den de tidigare har haft. Dock skall tilläggas att det finns många transsexuella personer som redan innan *real life*-perioden har valt att periodvis eller på heltid leva i den önskade könsrollen (Rowland/Incrocci, 2008).

Utöver att passa in på den ovan nämnda definitionen av transsexualism skall personen för att beviljas könskorrigering åtgärder även uppskatta sig uppleva stora psykiska och sociala problem av att inte genomgå en könskorrigering. Hormonbehandlingar, som är det första steget i processen för en könskorrigering, påbörjas oftast efter ett år av utredningar. De hormonella och kirurgiska ingreppen har i regel goda psykosociala effekter hos den transsexuelle och leder till en hög grad av tillfredsställelse (Rowland/Incrocci, 2008).

Då transsexualism i första hand gestaltar sig genom subjektiva upplevelser är den i stor utsträckning en självdiagnos. Det skall dock inte tas för givet att alla som har diagnostiserats som transsexuella identifierar sig själva som transsexuella. De skulle t.ex. kunna se sig som intersexuella eller som enbart man eller kvinna beroende på det kön de upplever sig vara, i och med att identifikation varierar från person till person (Ambjörnsson, 2006). Dock måste man enligt svensk lagstiftning diagnostiseras som transsexuell för att i Sverige beviljas statligt bekostade könskorrigering åtgärder (Alm, 2000).

2. TIDIGARE FORSKNING OCH ANDRA KÄLLOR

Efter att ha gjort grundliga datasökningar efter forskning som behandlar frågor som liknar de vi tar upp i vår uppsats insåg vi att det var en större utmaning än förväntat att finna tidigare studier som är av relevans för vår studie. Vi tycker oss se att det finns en hel del forskning som berör olika frågor kring transsexualism och transsexuella personer, dock känns utbudet av adekvata studier som undersöker just dessa personers syn på kön relativt begränsat, medan de som behandlar könsidentitet är aningen fler. Vi har pga. detta sparsamma utbud valt ut några studier som på något sätt berör de frågor som vi behandlar. Vi ser att det går att ifrågasätta forskningsvärdet i några av dessa val, dock är vi medvetna om detta och vill ändå använda oss av dessa studier då de är av större betydelse för oss och vårt syfte än viss forskning som har bedrivits på högre nivåer, men som inte är av relevans för vår uppsats.

Vad är ett kön?

En genusvetenskaplig B-uppsats skriven av Sabina Gillsund år 2002.

Bland resultaten i uppsatsen framkommer att transsexualism inte ses som en identitet av de transsexuella intervjupersonerna, utan ett tillstånd. Några ser även transsexualism som ett sjukdomstillstånd som kan ”botas” genom könskorrigering åtgärder och behandlingar vilket resulterar i att man inte längre kan betraktas som transsexuell. De intervjuade beskriver sig uppleva vantrivsel i sina biologiska kroppar och dessa upplevelser spelar stor roll för insikten om att vara född ”i fel kön”. Kroppen upplevs av dem som skild från den övriga personen och de känner ett förakt gentemot kroppen och det förekommer även försök från deras sida att exempelvis dölja vissa könsattribut under stora kläder för att minska sitt obehag gentemot kroppen.

Resultatet avslöjar även att könsroller ses som begränsande och konstruerade i sociala sammanhang, och kön betraktas av de intervjuade som något relativt essentialistiskt. Upplevelsen av att vara född i fel kropp kan enligt dem själva ha varit bidragande till att de har insett att könsroller är socialt konstruerade. Könsidentiteten ser de som medfödd och den sociala könsrollen som applicerad på denna. Några var mycket noga med att betona en ansedd åtskillnad mellan könsroll och könsidentitet, och de ansåg att det är något diffust och omätbart som får dem att känna sig som kvinna respektive man. Könsidentiteten anses inte bero på den biologiska kroppen eller egenskaper förknippade med ett visst kön, utan det avgörande är individens egen identifikation och känsla av att vara kvinna eller man. Huvudresultaten visade att Gillsunds intervjupersoner hade en kombinerad essentialistisk och konstruktivistisk syn på kön.

Vem får man vara i vårt samhälle – om transpersoners psykosociala situation och hälsa

En rapport skriven år 2008 av Sam Larsson, John Lilja och Bjöörn Fossum i samarbete med Maj Britht Bergstöm-Walan och Marianne Berg. Publicerad av Statens Folkhälsoinstitut.

Att hålla identiteten hemlig för omgivningen kan orsaka emotionell spänning hos transsexuella personer och även hur väl omvärlden accepterar och respekterar transidentiteten påverkar deras hälsosituation. Respekt och acceptans ökar välmåendet och negativt bemötande minskar det. Transpersoner är en grupp som ofta utsätts för diskriminering och hot om våld, vilket har negativ inverkan på hälsotillståndet i form av oro och stress. Könskorrigeringsprocessen i sig kan även generera psykisk ohälsa då den ofta medför

upplevelser av oro, ångest och depression, även om många studier visar på att resultaten av könskorrigering överlag är positiva. De flesta transsexuella brukar uppleva en stor kontrast efter att könskorrigeringen är genomförd och upplever då sin hälsosituation som betydligt förbättrad.

Den öppna kroppen och det låsta könet – den symboliska och dynamiska kroppen speglad mot psykiatrisk konstruktion av transsexualitet

En artikel skriven år 1996 av Ann Kroon och Eva Lundgren, som publicerades i *Sociologi idag* (no 4/1996).

I denna artikel menar författarna att könsattributering är central om en person önskar passera i enlighet med sin egenupplevda könstillhörighet. Könskaraktäristika liknas i artikeln vid kulturella genitalier och är de som i vardagen får utgöra kategoriseringskriterierna för snabba könsbestämningar människor emellan, då våra reella genitalier, som vi vanligtvis utgår ifrån, i regel är dolda för varandra under kläder. Detta gör att sekundära könskaraktäristika (bröst, skäggväxt, röstläge) samt tertiära könskaraktäristika (kläder, accessoarer, gester och rörelser) som är laddade med manliga respektive kvinnliga kulturella associationer som stämmer med den självupplevda könsidentiteten blir viktiga att tillägna sig.

Jakten på det verkliga könet

En artikel skriven år 2000 av Erika Alm, som publicerades i kulturtidsskriften *Glänta* (no 2-3/2000).

Kön framställs i lagstiftningen som något flytande och ofast, men paradoxalt nog återskapar och upprätthåller den samtidigt föreställningen om två olika och särhållna kön. De som har erfarenheter av transsexualism har samtidigt erfarenhet om att slåss om tolkningsföretäde. Lagen för könskorrigering är utformad på ett sådant sätt det är den enskilda individen själv som avgör vad för könstillhörighet denne har. Trots detta skall en utredare blandas in och avgöra personens ”trovärdighet” som transsexuell. Den professionelles uppgift blir att avgöra om den transsexuelle personen verkligen önskar vara och korrigera sig till det kön denne påstår. Motsägelsen utgörs således av att det inte alls räcker att personen uppskattar sig som transsexuell, utan även måste ha en önskan om att korrigera sitt kön för att kunna tilldelas en diagnos. I lagens utformning finns alltså ett dolt antagande om att man måste ha ett ”helt” och ”enhetligt” kön där alla tänkbara könsaspekter (mentalt kön, biologiskt kön, socialt kön osv.) skall indikera samma kön.

Förutom den professionella och den transsexuelle personen strider även allmänheten om tolkningsföretäde gällande den transsexuelle personens könstillhörighet. Många transsexuella lägger ner mycket tid och arbete för att omgivningen skall kategorisera dem i enlighet med det kön de själva identifierar sig med. Kroppen samt de symboler och attribut som indikerar manliga respektive kvinnliga associationer blir därför grindvakter för att kunna passera som det ena eller andra könet. Därav blir en korrigering inte enbart viktig för att kroppen skall vara koherent med könsidentiteten utan även för att den sociala könsidentiteten skall vara koherent med den självupplevda. Individen bibehåller och skapar sitt egna kön genom att upprepa könsnormerna och visar genom detta vilken könsidentitet denne har, både för sig själv och för andra. Det är denna upprepning som möjliggör den normativa könsordningen och samtidigt gör den möjlig att rasera.

The Relevance of a Person-Centered Approach to Therapy with Transgendered or Transsexual Clients

En vetenskaplig artikel skriven av Tina Livingstone år 2008.

Heteronormativa föreställningar härleder en föreställning om att det enda "naturliga" är att den mentala könsidentiteten överensstämmer med den biologiska könstillhörigheten. Detta leder till att transsexuella personer ofta ses som "onaturliga". En sjukdomskategorisering menad att hjälpa människor kan leda till en kulturell och inadekvat stämpling, vilken medför att den diagnostiserade stigmatiseras och tillskrivs negativt värderade egenskaper. Dessa effekter beror enligt Livingstone (2008) främst på normer och inte på den kliniska bedömningen i sig.

De som inte upplever sig passa in i den rådande samhällliga könskategoriseringen har endast denna kategorisering till hjälp för att förklara sina (utifrån denna) avvikande upplevelser. Livingstone (2008) liknar detta vid att behöva försöka förklara färgen gul med enbart svart och vit färg. Artikeln framhåller även att många transsexuella upplever svårigheter i relationer och skol- och arbetsmiljö. Depression och självmordsförsök är även vanligt förekommande bland transsexuella personer och dessa höga förekomster förklaras av Livingstone (2008) som en effekt av stigmatiseringen. För att undvika detta finns det ett behov hos många transsexuella personer att anpassa sig efter samhällets normer och att uppfattas som ett visst kön, vilket begränsar variationen av olika sätt att leva och agera. Den könsuppdelning som är rådande norm i samhället är så väl inbäddad i kulturen att den har inverkan på personers individuella utveckling, och den essentiella uppdelningen i två fasta och oföränderliga köns kategorier inskränker därför på personers rätt till självidentifikation.

2.1 Våra reflektioner

Forskningen kan kopplas till vår studie då den behandlar transsexuella personers perspektiv och levnadsvillkor i förhållande till könsidentitet, sina egna kroppar, lagen och samhället. Dessa teman berör vi i vår studie, men kommer utöver dessa även att behandla relationerna mellan dem, så som kroppens och samhällets påverkan på könsidentiteten, och vilka aspekter av kön och identitet som är konstruktioner kontra essenser.

3. TEORIER OCH BEGREPP

Det är viktigt att skilja på fakta, förklaringar och åsikter (Svenning, 2003), och då teorier enligt oss fungerar som olika vetenskapliga synsätt och förklaringsmodeller är dessa inte fakta och skall därför inte misstas för sanningar. Detta är vi medvetna om och önskar även medvetandegöra läsaren av uppsatsen om. I våra teorier och begreppsdefinitioner har vi försökt att förmedla en kortfattad, översiktlig och tydliggörande bild av våra teorier och begrepp anpassade efter uppsatsens undersökningsområde.

3.1 Essentialism

Essentialism kan definieras som tron på ett väsens sanna, oföränderliga essens och detta perspektiv ställs ofta i motsättning till konstruktivistiska perspektiv, vilka istället hävdar att essens är en historisk konstruktion (Carlson, 2001).

Av vissa teoretiker anses kön i vissa sammanhang oproblematiserat betraktas som den biologiska faktor som ligger till grund för skillnader mellan mänsklighetens honor och hanar (Connell, 2002). En enligt dem vanlig essentialistisk föreställning kring begreppet kön är att det är något givet, vilket hos en individ betraktas som något fast och oföränderligt - en biologiskt sanning. I dagens svenska samhälle finns två samhällsligt rådande könstillhörigheter – kvinna och man (Chiland, 2004).

Det biologiska könet är centralt för biologisk essentialism och kan bl.a. betraktas som det rent kroppsliga och fysiska könet. De flesta människor föds enligt medicinsk vetenskap antingen med XY- (män) eller XX-kromosomer (kvinnor), även om det finns andra kromosomkombinationer. Könskromosomernas signaler till fostret avgör hur det utvecklas, men i de fall mottagandet av dessa signaler blir förhindrade kan det ske att könsorganen inte växer alls, växer annorlunda eller blir ett mellanting mellan typiska könsorgan för flickor och könsorgan för pojkar. Biologiskt kön kan definieras på ett flertal olika sätt, och det finns inte en enda självklar tolkning.

Det skall dock tilläggas att det förekommer att barn föds med kromosomuppsättningar som avviker från dessa två uppsättningsformer, och det blir då utifrån detta sätt att betrakta kön möjligt att tala om fler än två möjliga biologiska kön (Rowland/Incrocci, 2008). Intersexualitet används bl.a. som benämning då en person enligt traditionella metoder är svår att könsbestämma som man eller som kvinna och är inget ovanligt fenomen, utan förekommer 1 gång av 45000 födslar (Rowland/Incrocci, 2008).

Essensen hos en individ betraktas som något givet och grundläggande för denne, och i kön- och genusdiskussioner nämns ibland det påstått naturliga, exempelvis den "naturliga kvinnligheten" och den "naturliga manligheten", som något medfött och biologiskt förankrat (Carlson, 2001). Essentialismen som teori uppfattar identiteten hos en individ som en fast kärna. Man kan tolka detta som att perspektivet ser stabila identiteter hos kvinnor och män, vilka skiljer könen åt (Frisén/Hwang, 2006).

Det förekommer utbredda uppfattningar om att biologiska skillnader mellan kvinnor och män tar sig i uttryck gällande t.ex. fysisk styrka, sexualdrift och olika typer av färdigheter, och ofta ses då dessa åtskillnader som betydande och naturenliga (Connell, 2002). Kön som en egenskap kan ur essentialistiska perspektiv förklaras som en egenskap som en människa måste ha för att vara just människa - denna egenskap, det vill säga könet och

könstillhörigheten, är således enligt essentialister oundgänglig för människans identitet (Carlson, 2001). Trots att det efter många år av betydande forskning har konstaterats att kvinnor och män är psykologiskt mycket lika kvarlever i många sammanhang ett dikotomiserande av kön och genus baserat på essentiella föreställningar (Connell, 2002).

3.2 Konstruktivism

Konstruktivismen uppstod som en reaktion på andra vetenskapsfilosofiska synsätt p.g.a. att dessa hade ett onyanserat sätt att betrakta sanning, kunskap och vetenskap på. Konstruktivismen menar att man aldrig kan göra några sanningsanspråk p.g.a. att en återgivning av exempelvis kunskap alltid innebär ett utelämnande av viss kunskap och ett innefattande av en annan. Det finns således alltid en *alternativ* berättelse och andra sätt att beskriva samma fenomen. En berättelse anses dessutom inte kunna skapas utan att ha tolkats, vilket medför att verkligheten aldrig kan återges i en ofärgad eller helt objektiv form. När vi ger något en mening påverkas vi enligt konstruktivister av oss själva och av kulturella faktorer, vilket gör att det, oavsett om det varit vår avsikt eller ej, blandas in värderingar om rätt och fel i det vi berättar. P.g.a. detta kommer det vi berättar enligt konstruktivismen aldrig att vara "sant" och ofärgat. Vetenskapen som en ren och objektiv sanning blir därför en utopi (Thomassen, 2005). Perspektivet uppmanar p.g.a. detta till ett kritiskt förhållningssätt gentemot de kunskaper om världen som i allmänhet tas för givna och som erhållit positioner som sanna. Det anses även vara av stor vikt att vi människor förhåller oss kritiska till våra egna antaganden om hur världen ser eller bör se ut (Burr, 2003).

Vi ser att det inom konstruktivismen finns flera olika subperspektiv. Dock väljer vi att inte betrakta dessa som åtskilda eller separerade kategorier, utan som inriktningar som går in i varandra och som tillsammans ger en rikare samt fördjupad helhetsbild av olika konstruktivistiska processer. Nedan följer en presentation av några av dessa, vilka vi tror kan bidra till en något djupare samt mer ändamålsenlig förståelse för perspektivets innebörd.

Strukturalismen är en konstruktivistisk inriktning som fokuserar på tesen om hur verkligheten konstrueras rent språkligt i och med att betydelser skapas i relation till något annat (Ambjörnsson, 2006). En beteckning kan enligt detta synsätt inte betyda något om man inte sätter det mot en annan beteckning, vilket medför att beteckningar är relationella och därmed förhandlingsbara. Till exempel får ordet "kvinna" betydelse först när man sätter det i relation till ordet "man", eller ordet "flicka". Ställer man dem inte emot varandra så blir orden intetsägande och ett helt isolerat begrepp kan därför enligt strukturalismen aldrig ha en innebörd (Ambjörnsson, 2006). Det är således enligt perspektivet viktigt att belysa det faktum att de kategorier vi människor ofta uppfattar inte nödvändigtvis behöver åberopa verkliga skiljaktigheter. Frågor kring kön och genus kan ses som ett exempel på detta; "mannen" och "kvinnan" betraktas vanligtvis som de vedertagna könstillhörigheterna, men denna syn utelämnar de personer vars upplevda könsidentitet inte till fullo överensstämmer med de normativa föreställningarna om kön. Oundvikligen kan dessutom dessa skenbart naturliga kategorier enligt strukturalister förstärkas av i en kultur rådande genusföreställningar, så att den förväntade innebörden av att vara man eller kvinna bygger på normativa föreställningarna om vad som kan betraktas och godtas som "manligt" respektive "kvinnligt". Konstruktivismen är starkt kritisk till ett kategoriskt indelningssätt av människor, och menar på att ett klassificerande efter rådande könskategorier är lika absurt som att vi skulle sorteras efter exempelvis längd, med kategorierna "korta människor" respektive "långa människor" (Burr, 2003). Konstruktivismen förkastar alltså tanken på en sann essens och ämnar påvisa hur det som tidigare har betraktats som naturliga kategorier egentligen är påföljder av omfattande och

komplexa diskurser (Carlson, 2001).

Poststrukturalismen tillvaratar dessa meningsskapande tankegångar och använder dem för att kritiskt belysa hur språklig kategorisering bidrar till att skapa och upprätthålla maktstrukturer i samhället. Olika samhällsgrupper och kategorier tilldelas enligt poststrukturalister olika egenskaper och på så vis upprätthålls och skapas skillnader mellan dessa grupper. Grupperna laddas med olika egenskaper och värderingar, vilket enligt dessa teorier kan resultera i att den ena kategorin får ett högre värde än den andra och att detta i sin tur kan bana väg för skapandet av olika typer av makthierarkier (Ambjörnsson, 2006). Konstruktivister fokuserar på hur åtskillnader mellan olika kategorier produceras och organiseras, och intresserar sig således för sådant som sociala och materiella praktiker, effekter av olika ideologier samt diskursiva lagar (Carlson, 2001).

Även *Foucault* använder sig av dessa teoretiska tankegångar i flera av sina böcker och menar att vi har blivit alltmer benägna att kategorisera och klassificera våra samhällsmedborgare, samt att nya kategorier har skapats. När ett nytt ord och en ny rubricering skapas, så skapas enligt Foucault också möjligheten till nya identiteter. Först när ordet ”transsexuell” används och förstås menar han att det är möjligt att klassificera människor som detta, och det är även först då som någon kan identifiera sig som sådan. Enligt Foucaults tes ”finns” alltså inte transsexuell som identitet förrän vi hittar på begreppet, även om det redan innan funnits människor som har en inkongruens mellan den upplevda könsidentiteten och sitt biologiska kön. På det här sättet skapas enligt teorin en grupp och en gemenskap, som i sin tur ger möjlighet till en egen historia (Ambjörnsson, 2006).

Queerteori har hittat inspiration i dessa diskussioner och ovannämnda teoretiska grenar, men fokuserar i huvudsak på normer och normalitet. Istället för att som i vanliga fall fokusera på det som avviker, ligger huvudfokus på vad som avviks ifrån. Queerteori uppmanar till att vända upp och ned på de (enligt teorins utgångspunkt) konstruerade föreställningarna om vad som är möjligt och normalt och på så vis skapa utrymme för alternativ handlingar, identiteter och varande. Queerteori har sitt ursprung i den homopolitiska rörelsen och de områden som teorin i första hand riktar in sig på är normer kring sexualitet och identitet (Ambjörnsson, 2006).

Genus och *det sociala könet* är två begrepp som ofta används synonymt. Bland genusteoretiker råder det delade uppfattningar om huruvida kön och genus kan betraktas som två åtskilda saker eller om dessa går in i varandra (Kroon, 2007). Många menar att det sociala könet skapas och påverkas i sociala processer mellan människor. Ett exempel på detta är förekommande föreställningar om vad som är ”manligt” respektive ”kvinnligt”, vilka blir tydliga då t.ex. en kvinna som uppfattas som en kvinna av både andra och sig själv kan anses ha typiskt ”maskulina drag” p.g.a. att hon agerar och beter sig på ett visst sätt (Frisén/Hwang, 2006). Att omgivningen resonerar på det här viset kan tolkas som en effekt av starka normativa föreställningar, vilka föranleder att vissa egenskaper förknippas med ett typiskt ”kvinnligt” respektive ”manligt” beteende (Frisén/Hwang, 2006). ”Kvinna” och ”Man” betraktas av många teoretiker som ett icke-varaktigt tillstånd under process. Detta i sin tur gör att dessa kategorier inte kan ses som naturbundna (Connell, 2002). En upprepning av könstypiska handlingar (de ”typiskt” manliga eller kvinnliga) är det som enligt vissa teoretiker utgör grunden för könsidentiteternas stabilitet. Upprepningar ses i sin tur ofta som imitationer som aldrig fullt ut kan genomföras helt identiskt en andra gång. Varje försök till upprepning avviker därmed lite från den förra och blir därför en del i en förändrande process, om än en långsam sådan. Detta utgör ofta grunden till den kritik som riktas mot de teorier som

menar att kön och genus baseras på naturenliga, essentiella skillnader mellan kvinnor och män (Butler, 2006). Många människor väljer enligt Connell (2002) att i sin vardag medvetet inta och uppträda enligt olika könspräglade positioner, och detta gäller givetvis även t.ex. transsexuella personer som ofta bryter mot de konventionella och heteronormativa föreställningarna kring kön.

Även *det juridiska könet* kan ses som konstruerat då lagen är en regelsamling som är skriven och skapad av människor. Juridiskt sett finns det i Sverige och flera andra länder bara två olika kön (Rowland/Incrocci, 2008), vilket enligt oss gör att det juridiska könet kan betraktas vara mer stelbent och erbjuda färre möjligheter till könsvariation än många andra definitioner av kön.

3.3 Heteronormativitet

Fanny Ambjörnsson (2006:52) beskriver heteronormen som *"(...) de institutioner, lagar, strukturer, relationer och handlingar som upprätthåller heterosexualliteten som något enhetligt, naturligt och allomfattande(...)"*

Vårt samhälle präglas enligt queerteori av många olika normativa föreställningar, och samlingsbenämningen för normer om sexuell läggning och könsidentitet kallas för *heteronormativiteten*. Dessa normer genomsyrar enligt teorin hela samhället och sprids på både medvetna och omedvetna plan. På grund av heteronormativa föreställningar förutsätts det i samhället att det kön du ser ut att tillhöra är det som du känner dig som och vill bemötas som (Ambjörnsson, 2006).

Heteronormativiteten är i första hand ett konstruktivistiskt och queerteoretiskt begrepp som har som utgångspunkt att *"heterosexualliteten och alla andra former av social organisering är kulturellt, socialt och historiskt skapad"* (Ambjörnsson, 2006:51). Därför tar queerteoretiker inte heterosexualliteten för essentiellt given, utan vill i stället ta reda på hur den fungerar, skapas och på vilka sätt den tillåts fortleva. Genom heteronormativitetsbegreppet belyses hur det som undersöks är själva normsystemet och inte enskilda människors heterosexuella handlingar (Ambjörnsson, 2006).

Att forskning kring heterosexuallitet och därmed även heteronormen är relativt nytt kan förklaras med att sexualiteten enligt Ambjörnsson (2006) tidigare har förpassats till det medicinska forskningsfältet och har sammankopplats med människans biologiska drifter samt fortplantningsprocessen. Heterosexuallitet skall enligt nyssnämnda dock inte tas som det enda givna sättet att säkra mänsklig reproduktion och överlevnad:

Hur skulle människosläktet kunna bestå om inte människor först och främst var heterosexuella, kanske man frågar sig. Svaret är att det inte krävs heterosexuella människor för att det skall födas barn. Det enda som behövs är att ett antal kvinnor blir gravida. Detta kan ske på en mängd olika sätt. Framförallt krävs inte att de inblandade i fråga lever på ett visst sätt, enbart har en viss sorts sex, ingår en viss typ av förbund och därför blir uppbackade av samhället. Heterosexualliteten är alltså inte livsnödvändig för mänsklighetens fortbestånd. Däremot är den ett av många sätt att leva och organisera sin sexualitet.

- Fanny Ambjörnsson (2006:53)

Heterosexualliteten har inte alltid betraktats som självklar. Begreppet uppstod för drygt hundra år sedan och syftade då till personer som hade sex med personer av motsatt kön, enbart för

njutningens skull och inte för att alstra barn. Detta beteende ansågs vara mycket perverst och läkare samt experter menade att ett sådant beteende måste stävjas eller botas. Homo- och heterosexuallitet var alltså båda beskrivningar av olika perversa böjelser och identiteter. Heterosexualiteten kom dock successivt att betraktas som en acceptabel praktik och skapade därmed nya gränser för vad samhället tolererade. I samband med att heterosexualiteten började accepteras och uppmuntras började homosexualiteten nedvärderas och smutskastas. De blev enligt poststrukturalistiska perspektiv successivt varandras motsatspar och en ny dikotomi var skapad (Ambjörnsson, 2006). Den här redogörelsen är enligt oss utöver en förklaring till heteronormens födelse även ett bra exempel på att det som ses som "rätt" och "fel" inom norm- och sexualitetsfären inte behöver vara en given självklarhet, utan att det i konstruktivistisk anda kan ses som historiskt betingat snarare än som fast och naturligt givet.

Uppdelningen mellan hetero- och homosexualitet är avgörande för heteronormativitetens fortlevnad. För att kunna fastställa om någon är homo- eller heterosexuell måste man först veta vad personen har för kön. Detta förutsätter givetvis i sådana fall att det finns en klar uppdelning och gräns mellan kategorierna man och kvinna, samt att dessa kategorier betraktas som motsatspar, både beteendemässigt och kroppsligt (Ambjörnsson, 2006).

Osynliggörandet av andra, alternativa levnadsformer än den som utgörs av den heterosexuella kärnfamiljen (med två lättkategoriserade och enhetliga könstillhörigheter) gör enligt queerteoretiker att fördelarna med dessa levnadsformer negligeras, vilket bara är ett av många exempel på hur heteronormen oupphörligt präglar rådande levnadsvillkor i vårt samhälle (Ambjörnsson, 2006). Heteronormen får även konsekvenser genom att andra beteenden än heteronormativa patologiseras (ses som ett sjukdomstillstånd och som något "onaturligt") och i de fall de accepteras så görs detta bara på vissa villkor (t.ex. att en person vill operera om sitt kön så att det överensstämmer med den mentala identiteten, eller att personen inte är alltför öppen med sitt avvikande utan försöker tona ned det). På dessa sätt kan heteronormen reproducera sig själv och förbli en dominerande norm.

3.4 Identitet - Könsidentitet

Då det finns många olika förklaringsmodeller anser vi att det kan vara svårt att avgöra och på ett bra sätt beskriva fenomenet identitet. Skapas den av individen själv? Är den förutbestämd? Skapas den i relation med andra, eller är det rentav andra som skapar den åt oss? Det finns inga givna svar men vi redovisar nedan förslag på olika förhållningssätt.

Formella identitetshandlingar (vilka i regel ändras i samband med en könskorrigering), är de som varje individ i samhället har och det är dessa som utgör den formella identiteten. Dessa handlingar, såsom körkort, id-kort och personnummer, tillhör ingen annan och specificerar en person som en unik individ (Hammarén/Johansson, 2009). *Det mentala könet* är enligt vissa betraktelsesätt benämningen för hur en person upplever sig innerst inne. Ambjörnsson (2006) menar att då det biologiska och det sociala könet överensstämmer reflekterar omgivningen p.g.a. heteronormen vanligtvis inte över det mentala könet, trots att en person oavsett biologiskt och socialt kön innerst inne kan känna sig som kvinna, man, en blandning, skiftande kvinna/man eller ingetdera. Detta innebär enligt oss att omgivningen sällan reflekterar över en möjlig förekomst av transsexuella upplevelser hos andra människor.

Inom vissa vetenskapliga kontexter beskrivs två olika slags identiteter - personlig identitet och social identitet. Den personliga identiteten är den person som individen uppfattar sig vara, individens "jag". Ofta används begreppet för att fastställa och avgränsa en persons tillhörighet

och att skilja individer från varandra genom att dra gränser mellan dem. Det finns teorier som menar att individen bygger upp sin identitet genom att förhålla sig till sin omgivning och sig själv genom att hitta skillnader och positionera sig utifrån vad individen *inte* är (t.ex. upplevelsen av att *inte* vara kvinna) (Hammarén/Johansson, 2009).

Identitetsbegreppet kan även användas för att göra det motsatta, d.v.s. skapa inkludering och gemenskap mellan människor, vilket är fallet då individer identifierar sig med olika grupper eller kring gemensamma egenskaper, som t.ex. kön (Hammarén/Johansson, 2009). Detta kallas för den sociala identiteten (Helkama/Myllyniemi/Liebkind, 2004). En individs identitet kan även betraktas som en helhet sammanfogad av flertalet beståndsdelar, såsom t.ex. **könsidentiteten** (Hammarén/Johansson, 2009). Denna kan beskrivas som en identitetsskapande, fortlevande och sammanhållande del av personligheten som bestäms genom upplevelsen av att vara man respektive kvinna (Money, 1995). Upplevelsen av att identifiera sig med ett visst kön kan betraktas vara mer eller mindre ambivalent, och könsidentiteten kan enligt t.ex. Money (1995) betraktas som individens privata upplevelse av sin egen könsroll. Hur stor vikt könsidentiteten har för individens identitet som helhet varierar enligt vissa teoretiker från person till person och efter olika situationer (Frisén/Hwang, 2006).

Identitetsskapandet kan ur andra perspektiv ses som skapad av faktorer härrörande från både individen själv och från dess omgivning (Frisén/Hwang, 2006). Identitetens uppkomst ses då ha sitt ursprung i ett givande och tagande där individens inre egenskaper och omvärldens bild av samt speglade respons av personen tillsammans skapar identiteten (Ahmadi, 2003). Även normativa ideal kan inverka på hur en individ uppfattar sig själv. Trots att man identifierar sig som kvinna, så kan idealiserande av vissa fysiska attribut leda till en känsla av att inte vara en kvinna "fullt ut", vilket gör att man känner sig otillräcklig (och i vissa fall väcks det p.g.a. detta exempelvis en önskan om att förstora bröstet) (Hammarén/Johansson, 2009).

Det finns en diskussion som berör huruvida identiteten kan betraktas som konstruktivistisk och som en föränderlig process eller som en essentialistisk kärna (Hammarén/Johansson, 2009). Judith Butler talar konstruktivistiskt om generaliserande normer som tillskriver ett kön egenskaper, inte som ett uttryck (en produkt) av kön, utan som en framställning (ett skapande) av könet. Att t.ex. identifiera sig som en biologisk man gör inte automatiskt att man klär sig på ett vis som anses typiskt manligt, men det faktum att mannen faktiskt klär sig på detta sätt gör att denne själv (i och med iklädandet) skapar den manliga identiteten (Hammarén/Johansson, 2009). Vi ser att essentialismens tolkning av identiteten som ett fenomen med en fast kärna får stöd i själva begreppet identitet som på latin betyder "densamme". Kopplingen ger en bild av identiteten som något stabilt över tid och som något oföränderligt. Identiteten tolkas utifrån essentialismen som beständig och unik hos varje individ, och en individs identitet betraktas genom detta perspektiv således som densamma även om de situationer och kontexter som individen befinner sig i skiftar (Frisén/Hwang, 2006). Detta anser vi kan ses som en förklaring till att personer som t.ex. "uppfostras" som män ändå kan ha identitetsupplevelser av att var kvinnor (och tvärtom).

4. METOD

I detta kapitel redogör vi för vår uppsats kvalitativa ansats, vår valda metod i form av intervjuer via mail, hur vi har utformat vår intervjuguide, hur vårt urval ser ut, samt hur vi har genomfört våra mailintervjuer. Vi presenterar dessutom hur vi har genomfört vår analys samt diskuterar vår valda metods validitet, reliabilitet och eventuella generaliserbarhet. Utöver detta lyfter vi även upp olika typer av metodproblem som vi har fått hantera under vår uppsatsprocess.

4.1 Förförståelse

Precis som vid all forskning bör det framhållas att vi som uppsatsförfattare inte helt kan ifrånsäga oss våra tidigare kunskaper, och att dessa förförståelser således präglar hur vi har analyserat och tolkat den empiri som vi har fått in.

Vi upplever att vår förståelsehorisont har vidgats under forskningsprocessens gång. Innan vi påbörjade uppsatsen hade vi varierande kunskap om behandlade frågor och ämnen. Vi hade alla vissa tidigare kunskaper om de teoretiska förhållningssätt och begrepp som vi använder oss av i vår uppsats – kunskaper som vi delvis erhållit under vår utbildningstid på socionomprogrammet och som delvis även grundar sig i ett intresse för dessa teorier och begrepp på ett mer personligt plan. För att utvecklas och skapa goda förutsättningar valde vi att fördjupa våra kunskaper genom att söka ytterligare information om begreppen och teorierna på internet, i litteraturvärlden samt i tidigare bedrivna forskning som behandlar frågor som liknar dem vi tar upp i vår uppsats. Vi använde oss därtill även av diverse texter och media av både vetenskaplig och ickevetskaplig karaktär. Detta gjorde vi för att komplettera våra kunskaper samt få fler infallsvinklar på innebörderna av exempelvis kön, transsexualism och relaterade ämnesområden. Enligt oss är det även viktigt att belysa det faktum att vi kom i kontakt med vissa av de personer som har deltagit i vår studie genom deras bloggar och/eller internetsidor och att risken således finns att det som dessa personer presenterar på sina internetsidor kan ha färgat vår förförståelse på olika sätt.

Vi har i hög utsträckning fört diskussioner sinsemellan om vart vi själva personligen står i de frågor som vi diskuterar i vår uppsats. Vi är tre olika individer med tre individuella förhållningssätt, men är till stor del ändå samstämmiga angående våra åsikter och personliga ställningstaganden. Alla tre har ett intresse av HBTQ-relaterade ämnen, vilket har bidragit till att samtliga på något vis har varit i kontakt med dessa ämnen tidigare, även om detta har varit i varierande utsträckning. Vi står alla på en demokratisk värdegrund och anser att det är en självklarhet att HBTQ-relaterade frågor skall diskuteras och prioriteras i en högre utsträckning i samhällsdebatten än vad de görs i dagsläget. Vidare har vi konstruktivistiska sympatier och anser att konstruktivismen som perspektiv är en gångbar förklaring till många samhälleliga fenomen, dock sträcker sig våra övertygelser om detta olika långt.

Det mest konstruktiva sättet för oss att hantera vår förförståelse har varit att ständigt medvetliggöra den, och att vi i de fall som vi har upplevt oss ha nytta av den i uppsatsen, har redovisat för att det är just våra personliga åsikter som står utskrivna. Då det inte alltid är möjligt att särskilja vilka sammanhang som har influerats av våra egna förförståelser och vilka som kan betraktas som mer objektiva (Larsson i Larsson/Lilja/Mannheimer, 2005) väljer vi att tolka samtliga av våra tolkningar som mer eller mindre influerade av förförståelse, och anser därmed att vår empiri inte bör betraktas som objektiv.

4.2 Kvalitativ metod

Vi ämnar förstå samt synliggöra våra intervjupersoners åsikter och förhållningssätt och har därav utformat en studie vars egenskaper faller under kategorin för kvalitativa forskningsmetoder. Den kvalitativa metoden söker svar på fenomen genom att försöka förstå verkligheten utifrån de intervjuades egna perspektiv (Kvale/Brinkmann, 2009) och genom det få en inblick i dessa personers syn på sin sociala verklighet (Dalen, 2008). Det intresse vi har med denna studie är främst att få en djupare inblick i några individers egna tankar om olika aspekter samt betydelser av i första hand kön och könsidentitet och därmed ser vi att det lämpar sig väl att arbeta kvalitativt. Vi är inte ute efter att ifrågasätta våra intervjuades verklighetsbild, utan bara att försöka förstå den. Naturligtvis är vi medvetna om att det aldrig går att nå full förståelse och inblick i en annan persons livsvärld, då man alltid befinner sig i sin egna.

Kvalitativ metod ställer stora krav på forskaren (Kvale/Brinkmann, 2009). Som forskare behöver man vara medveten om det samspel som uppstår mellan en själv och den intervjuade då den kvalitet på kunskap som forskaren genererar från detta är beroende av forskarens förmåga att hantera forskningsprocessen, inklusive intervjusituationen. För att öka denna förmåga har vi sökt kunskap (Kvale/Brinkmann, 2009) genom att läsa in oss på teorier och tidigare forskning. Vi har som tidigare nämnts försökt att bredda vår förståelsehorisont kring behandlade ämnen genom att även ta del av annat material av både vetenskaplig och icke-vetenskapligt karaktär. Detta har varit viktigt för att vi skall kunna hålla en så öppen analys som möjligt och diskutera alternativa tolkningar till analysen (Larsson i Larsson/Lilja/Mannheimer, 2005).

När man arbetar kvalitativt kan det vara lämpligt att utgå från en vetenskapsfilosofisk utgångspunkt, och vi influerades delvis av den hermeneutiska läran då vi planerade våra intervjuer (Larsson i Larsson/Lilja/Mannheimer, 2005). Inom hermeneutiken intresserar man sig för hur forskaren tolkar empirin (Kvale/Brinkmann, 2009) samt hur man under undersökningsprocessen kan skifta fokus mellan de mindre aspekterna och empirin som helhet (Larsson i Larsson/Lilja/Mannheimer, 2005).

4.3 Intervjuer via mail

Valet att använda oss av intervjuer föll sig naturligt då vi ville undersöka något genom en kvalitativ ansats (Larsson i Larsson/Lilja/Mannheimer, 2005). Inledningsvis hade vi tänkt oss att utföra intervjuerna på ett klassiskt vis, öga mot öga, men då vi fick svårt att få tag på intervjupersoner valde vi att genomföra intervjuer via mail. Detta gav oss möjlighet att låta personer från hela landet medverka, då vi inte hade haft varken tidsmässiga eller ekonomiska resurser för att resa runt i landet för att genomföra intervjuer ansikte mot ansikte. Vi anser att intervjuer via mail är en otraditionell metod, men tycker att denna gav oss en bra möjlighet att utföra uppsatsen på ett ändamålsenligt vis (Dalen, 2008).

Att använda sig av mailintervjuer innebär inte att alla de principer som gäller för vanliga intervjuer kan förbises. Dock finns det vissa aspekter man bör ha i åtanke som skiljer metodernas konsekvenser ifrån varandra. Mailintervjuer är en asynkron intervjuform som minskar möjligheten till direktinteraktion mellan intervjuperson och intervjuare. Vi ser att kommunikativa nyanser så som röstläge, ansiktsuttryck och kroppsspråk går förlorade och intervjuaren kan inte använda sig av dessa för att uppmuntra intervjupersonen då denne är inne på rätt spår. Intervjuformen ställer även krav på att både intervjuaren och intervjupersonen är skickliga på att uttrycka sig i skrift samt klarar av att skriva utförligt trots

avsaknad av direkt respons. Risken är annars att materialet inte blir lika rikt och beskrivande som vid en intervju genomförd öga mot öga (Kvale/Brinkmann, 2009).

Då vi inte har träffat intervjupersonerna personligen eller befunnit oss i en konkret intervjusituation så har varken de eller vi kunnat färgas av varandra eller interaktionen sinsemellan. Hela förfarandet har blivit mer anonymt, vilket medför vissa positiva konsekvenser. Intervjupersonerna får en distans och anonymitet att ”gömma sig bakom” vilket gör att det kan kännas lättare för dem att ta tala öppet om intima och privata aspekter av sina liv (Kvale/Brinkmann, 2009).

Det finns intervjupersoner som av olika anledningar känner en olust gentemot den egna kroppen. Genom att inte försättas i en direkt intervjusituation blir kroppen mindre närvarande och intervjupersonerna undslipper de känslor av skam som kroppen kan medföra i mötet med intervjuaren (Kvale/Brinkmann, 2009). Vi är medvetna om att transsexuella personer inte nödvändigtvis känner skam i förhållande till sina fysiska kroppar. Dock finns det många som känner ett visst misshag inför dem (Rowland/Incrocci, 2008) och vi tänker oss att det då är lättare att tala öppet om sina kroppar om kroppen inte är närvarande och står inför öppen beskådning. Därav ser vi att mailintervjuer kan ge större möjligheter till andra och friare berättelser om den fysiska kroppen än vad klassiska intervjuer skulle kunna göra.

Många gånger är tiden en faktor som gynnar empirins omfång. För forskaren kan frågorna vara självklara medan intervjupersonerna, trots forskarens försök till tydlighet, kan ha svårt att förstå dem, alternativt aldrig tidigare reflekterat över det som frågan behandlar. Då intervjupersonerna inte behöver svara med en gång får de möjlighet att reflektera över frågorna som ställs, samt på förhand tänka ut sina svar (Dalen, 2008). Vi tror därför att de svar vi får både kan vara mer välformulerade, genomtänkta och tydliga än om vi valt andra metoder för studien. För möjligheten att erhålla bra intervju svar från intervjupersonerna är det av stor betydelse att forskaren formulerar tydliga och adekvata intervjufrågor (Lilja i Larsson/Lilja/Mannheimer, 2005). Vi är medvetna om den komplexitet som föreligger i de frågor vår uppsats berör, men har ändå försökt att formulera tydliga intervjufrågor utan att för den skull begränsa eller styra intervjupersonernas svar. En nackdel med mailintervjuer kan vara att intervjuaren inte har samma direkta och verbala möjlighet att förtydliga intervjufrågors innebörder i de fall intervjupersonerna efterfrågar detta.

Efter att ha genomfört klassiska intervjuer behöver forskaren lägga mycket tid på att transkribera intervjumaterialet och omvandla ljudinspelningar till papperstext. Detta är ett kritiskt moment i hanteringen av empirin då ljudbanden kan vara svårtydda och det som sägs kan förvrängas under utskrivningen. Då vår empiri redan var nedskriven av de svarande behöver vi inte oro oss över detta och risken för snedvridning av intervjupersonernas utsagor blir dessutom mindre, då empirin är redo för kodning som den är och intervjupersonernas utsagor är nedskrivna så som intervjupersonerna själva valt att formulera dem. Då transkribering även är tidskrävande har vi genom metodvalet vunnit mycket tid som vi istället har kunnat lägga på andra delar av uppsatsen (Kvale/Brinkmann, 2009).

4.4 Intervjuguide

Då vi har valt att använda oss av mailintervjuer anpassade vi vår intervjuguide efter vad vi ansåg som mest lämpligt för detta ändamål. Då intervjupersonernas svar skall skrivas ned tar detta längre tid för dem jämfört med vad det hade gjorts om de svarade verbalt. Med hänsyn till detta ansåg vi att det var viktigt att inte ha alltför många frågor. Då vi gärna ville ha ett så

stort empiriskt underlag som möjligt ville vi inte avskräcka våra intervjupersoner med en väldigt omfattande intervjuguide, utan formulerade tretton frågor utifrån uppsatsens frågeställningar (se bilaga 2). Vi ville ha så få och innefattande frågor som möjligt, vilket resulterade i att alla frågor blev relevanta för att kunna besvara vår studies frågeställningar. Därav har vi strukturerat vår intervjuguide efter vad vi ansåg skulle resultera i ett bra resultat och har inte tagit någon direkt hänsyn till några av de av Dalen (2008) rekommenderade metoderna för hur man kan lägga upp en intervjuguide. I största möjliga mån har vi försökt att hålla frågorna öppna för att ge intervjupersonerna så mycket utrymme som möjligt för att formulera beskrivande, fria och utförliga svar.

4.5 Urval

Att göra ett adekvat och ändamålsenligt urval av intervjupersoner är av stor vikt för att kunna uppnå syftet med sin uppsats (Svenning, 2003). Då vi med denna uppsats vill belysa hur transsexuella personer kan se på exempelvis olika aspekter av kön och könsidentitet valde vi att eftersöka intervjupersoner som upplever sig vara transsexuella och/eller önskar genomgå könskorrigerade åtgärder. Detta då vi är av uppfattningen att personer som upplever en inkongruens mellan sitt biologiska kön och sitt upplevda kön kan besitta högst intressanta insikter samt reflektioner angående dessa och våra andra behandlade frågor samt teman som bör lyftas fram och belysas.

Den urvalsmetod vi har använt oss av kan klassas som strategisk då vi enbart har riktat in oss på personer som på något sätt identifierar sig som eller kan relatera till en identifikation som transsexuell. Då vår målgrupp är relativt liten har vi valt att söka intervjupersoner nationellt och därmed skickat ut medverkansförfrågningar över hela Sverige. Vi har även valt att inte avgränsa vårt urval till specifika åldersgrupper eller liknande målgruppsuppdelningar. Genom detta hoppades vi nå en högre svarsfrekvens. Sökningen har utförts via internet då vi anser att detta är ett effektivt sätt att komma i kontakt med intervjupersoner, samt att det är ett tämligen anonymt sätt att delta i en forskningsstudie. Enligt Dalen (2008) har användandet av internet blivit ett allt vanligare tillvägagångssätt när man inledningsvis vill etablera kontakter med intervjupersoner som är lämpade för deltagande i en viss forskningsstudie. Vi ser dock att detta val av intervjumetod kan ha inneburit att personer som hade velat ställa upp men sällan använder sig av internet inte har givits samma möjlighet att delta i vår studie.

För att nå ut till så många som möjligt valde vi att söka intervjupersoner på diverse olika tillvägagångssätt. Vi betraktade den ständigt växande bloggvärlden som ett bra forum för att finna transsexuella personer som gärna diskuterar kön- och genusrelaterade frågor samt frågor kring transsexualism. Då många av de bloggar som vi besökte även innehöll internetlänkar till andra HBTQ-personers bloggsidor lyckades vi komma i kontakt med och skicka ut intresseförfrågningar enligt vad man skulle kunna jämföra med den så kallade "snöbollsmetoden" (Dalen, 2008). Ett andra tillvägagångssätt för insamlandet av intervjupersoner var att via mail kontakta olika typer av föreningar som berör HBTQ-ämnena (så som RFSL, patientföreningen Benjamin samt HBT-förbund inom olika politiska partier) i förhoppning om att dessa föreningar skulle kunna bistå oss med hjälp att förmedla vår uppsatsidé och behovet av intervjupersoner vidare till passande personer.

Det var svårare än vi inledningsvis trodde att finna personer som var villiga att ställa upp som intervjupersoner, även då det gällde ett deltagande via mail. Dalen (2008) skriver att man vid forskning om grupper som på något sätt är normbrytande måste vara förberedd på att stöta på komplikationer när det gäller att få ihop en urvalsgrupp. Vår sökning via internet gav oss tio

stycken intresseanmälningar, varav nio ledde till mailintervjuer. Det är viktigt att problematisera begränsningen som föreligger i att vi har valt att begränsa oss genom att endast kontakta svenska forum, föreningar och bloggare. Vi ser hur denna strategi kan ha påverkat vårt urval ansevärt, men var av åsikten att våra språkkunskaper troligtvis inte skulle vara tillräckligt goda för att ordentligt kunna tillvarata icke-svensktalande intervjupersoners utsagor när vi behandlar så pass komplexa frågor och ämnen som vi gör i vår studie. Samtidigt är det enligt oss viktigt att vara medveten om att de intervjupersoner som besvarat våra intervjufrågor lever i Sverige och därmed på olika sätt är påverkade av svenska kontexter.

Enligt Dalen (2008) är det viktigt att diskutera enligt vilka kriterier ett urval är sammansatt. För att inte göra ytterligare begränsningar av en relativt liten målgrupp satte vi förutom att de som deltog skulle uppleva sig vara transsexuella och/eller önska genomgå könskorrigerade åtgärder som kriterium upp att intervjupersonerna skulle kunna bedriva en svenskspråkig kommunikation som det enda gällande kriteriet i studiens urvalsprocess. Vidare är det viktigt att belysa det faktum att de personer som vi direkt kontaktade genom deras bloggar inte hade samma möjlighet till anonymitet inför oss uppsatsförfattare som de personer som blev informerade om vår uppsats via en mellanhand ifrån olika forum, då de senare vid önskemål enbart behövde lämna ut sin mailadress för att mailintervjuer skulle kunna äga rum.

Enligt oss verkar samtliga av våra intervjupersoner själva vara intresserade av att öka allmänhetens kunskaper om transsexuella personers erfarenheter och trots att deras deltagande har varit ovärderligt för vår uppsats är det många andra individers perspektiv som inte lyfts fram i vår studie. Måhända kan det vara lättare för dem som exempelvis bloggar om sig själva och sin upplevelse av att vara transsexuella att delta, då dessa redan tidigare formulerat sina åsikter och funderat kring våra uppsatsfrågor i förhållande till sig själva. Vi finner det värdefullt att få tillgång till perspektiv från intervjupersoner med olika erfarenheter och förhållningssätt då detta skapar en intressant bredd och komplex sammansättning i resultatet.

4.6 Genomförande av intervjuer

Vi skickade ut vår intervjuguide till våra intervjupersoner via mail. De svar vi fick in varierade i både omfattning och utförlighet, så som de även skulle ha gjort om vi valt att ha intervjuerna ansikte mot ansikte. Vissa människor är mycket lättpratade och vältaliga medan andra är mer sparsamma med orden (Kvale/Brinkmann, 2009). Ändock anser vi att det är viktigt att problematisera att den relativa ojämnheten som förelåg i intervjupersonernas varierande utförliga svar kan ha orsakat en överrepresentation av vissa intervjupersoners resonemang, då de mer utförliga svaren ofta innehöll tankar som kunde placeras under flera olika teman (se Genomförande av analys).

Vi skapade en ny mailadress ifrån vilken vi skickade iväg mailintervjufrågorna samt mottog våra intervjusvar. Detta för att vi lättare skulle kunna strukturera och hålla ordning på vår empiri. Det var även via denna mail vi ställde uppföljningsfrågor till intervjupersonerna vid behov, och vi ser att valet att skapa en ”uppsatsmail” var av vikt för att intervjupersonerna i så stor utsträckning som möjligt skulle få sin information ifrån samma källa.

Vi övervägde inledningsvis att genomföra en intervju via telefon då en av intervjupersonerna hade önskemål om detta. Vi kände att vi skulle ha behövt bilda samtalen för att verkligen kunna återge intervjupersonens svar så som intervjupersonen uttalat dem, men hade emellertid inte tekniken som krävs för att detta skulle kunna genomföras på ett bra och etiskt försvarbart

sätt. Därför kom vi tillsammans med denna intervjuperson överens om att genomföra intervjun via mail istället.

I de fall vi fick svar som vi fann otydliga eller alltför sparsamma skickade vi som tidigare nämnts följdfrågor till berörda intervjupersoner. På så vis uppstod en två-vägs kommunikation samt en interaktion mellan oss som intervjuare och våra intervjupersoner, och vi kunde få ut mer från deras svar samt göra fördjupningar i de fall då vi fann resonemangen särskilt intressanta (Kvale/Brinkmann, 2009). Att vi kunde läsa igenom och reflektera över intervjupersonernas svar i lugn och ro underlättade mycket då vi verkligen fick tid att tänka ut hur vi skulle ställa följdfrågorna för att komma åt det vi ville få en fördjupad vetskap om.

4.7 Genomförande av analys

Vi hade redan innan genomförandet av våra mailintervjuer tankar om att strukturera upp vår empiri enligt olika teman, vilka vi hoppades kunna härleda ur våra intervjupersoners svar och reflektioner. Då vi hade fått in samtliga intervjusvar samt ställt fördjupningsfrågor vid behov satte vi oss inledningsvis för att läsa igenom vår empiri ett antal gånger. Vi har använt oss av en abduktiv analysmetod (Larsson i Larsson/Lilja/Mannheimer, 2005), då vi ämnade finna mönster ur vår empiri men ändå var medvetna om att denna empiri delvis utgjordes av svar på frågeområden som influerats av våra valda teoretiska perspektiv. Varken en induktiv eller en deduktiv ansats skulle kunna vara möjliga alternativ för oss, då vi inte ville låta våra teoretiska perspektiv styra alltför mycket, samtidigt som vi såg svårigheterna i att tolka den insamlade empiriska verkligheten utan att på något sätt vara påverkade av teori (Larsson i Larsson/Lilja/Mannheimer, 2005).

Efter att ha läst igenom våra nio intervjuer diskuterade vi fram övergripande teman som vi tyckte oss kunna härleda ur intervjupersonernas resonemang, och som på ett ändamålsenligt sätt skulle kunna strukturera upp vår empiri. Vi valde att genomföra all kodning tillsammans, då vi redan inledningsvis ville göra en adekvat kategorisering och i möjligaste mån kunna finna centrala begrepp och teman utifrån vår insamlade empiri (Kvale/Brinkmann, 2009). Efter att ha kodat in vårt material i olika teman strukturerade vi på datorn upp våra intervjupersoners svar utefter dessa kategorier, vilket i sin tur av oss upplevdes vara relativt lätt då intervjuerna hade genomförts via mail och således redan fanns inskrivna på dator. Dock uppstod viss förvirring i detta skede, då många delar av intervjupersonernas svar kunde inrymmas under flera olika teman, vilket ökade risken för stora upprepningar i analysen. Hur skulle vi på bästa sätt kunna avgöra vilket tema som var mest adekvat för ett visst resonemang? Då vi behandlade väldigt komplexa frågor utan några uppenbara avgränsningar sinsemellan gjorde detta att vi fick ta återkommande ställningstaganden om var svårplacerade resonemang skulle kunna göra sig bäst för analyserandet av materialet i helhet.

Då vi strukturerat upp vårt resultat började vi analysen med att avpersonifiera våra intervjupersoner samt att sammanställa deras olika svar under olika rubriker. Dessa rubriker skapades utefter våra kodningsteman och i ett par fall valde vi även att förena två teman under en och samma rubrik, då vi ansåg att dessa teman kunde berika varandra mer presenterade tillsammans än var och ett för sig. I ett senare skede utförde vi efter respons ifrån vår handledare ytterligare omstruktureringar så att intervjupersonernas mer personliga upplevelser samt erfarenheter nu ges större utrymme och framkommer tydligare, för att på flertalet ställen integreras med deras mer reflekterande diskussioner kring de frågor som vi behandlar i vår uppsats. Denna omstrukturering resulterade i de rubriker som återfinns i den slutgiltigt färdigställda uppsatsen. Trots att diskussionen kring olika aspekter av kön är central i vår

studie har denna i slutresultatet inte en egen rubrik, då den genomsyrar hela materialet och därmed har integrerats med samtliga analysdelar.

Då vi i nästa steg tolkade vårt resultat med hjälp av teoretiska perspektiv, valda begrepp samt tidigare forskning valde vi att i största möjliga utsträckning sitta tillsammans för att skapa levande och fördjupande diskussioner kring intervjupersonernas svar. Dock blev analys och tolkning av vår empiri en större utmaning än vad vi hade kunnat ana på förhand. Detta då vi diskuterar frågor som är väldigt personliga för många av våra intervjupersoner. Det var dessutom få av våra intervjupersoner som hade svar som i sin helhet liknade någon annans intervju svar, vilket bidrog till att vi ständigt fick överväga huruvida vi ville ge detaljerade redogörelser för samtligas åsikter eller försöka skriva ihop dem till en sammanfattande helhet, med risk för att någons perspektiv blev förbisett. Vi har därtill ofta fått väga och gemensamt diskutera oss fram till olika ordval och formuleringar som på bästa sätt motsvarar och överensstämmer med intervjupersonernas självbild och det de uttrycker i sina intervju svar. Även vi är starkt präglade av rådande normer och kan trots de bästa avsikter formulera något som våra intervjupersoner inte känner sig bekväma med.

4.8 Presentation av resultat och analys

Vi ser att det är av relevans att belysa några aspekter som är av betydelse när det gäller vår presenterade analys. Vi har valt att i analysen inte använda oss av pronomen som ”han” eller ”hon”, då detta förutsätter att alla våra intervjupersoner identifierar sig med något av dessa alternativ, vilket inte är fallet, samt för att vi inte ser att detta är av relevans för det vi vill lyfta fram och belysa. Dessutom ser vi att detta val tillförsäkrar intervjupersonerna en ökad anonymitet, vilket är viktigt då stora delar av vårt urval består av personer som bloggar offentligt och därmed hade kunnat igenkännas utefter sina resonemang ifall vi hade avslöjat några personliga detaljer. Vi har valt att lyfta fram en del utförliga citat, både för att vi finner att dessa är mycket talande och tänkvärda, men även för att läsaren skall få en möjlighet att se om våra tolkningar är rimliga eller ej (Larsson i Larsson/Lilja/Mannheimer, 2005). De citat vi har valt att presentera är återgivelser av intervjupersonernas direkta formuleringar, med undantag för ett fall där ett ord i ett citat av misstag återkommer två gånger på rad, vilket vi korrigerade. Dock har vi vid användandet av direkta citat heller inte valt inte benämna våra intervjupersoner som t.ex. *intervju person 1*, *intervju person 2* osv. Detta motiveras också av att vi vill tillförsäkra våra intervjupersoner anonymitet genom att läsaren inte skall kunna bilda sig en berättelse och avgöra samband mellan våra intervjupersoner och olika uttalanden.

Vi ämnar vidare problematisera vårt huvudsakliga konstruktivistiska förhållningssätt (se Förförståelse) och har i analysen försökt att undvika att grundat på våra egna uppfattningar förespråka vissa teorier. För att undvika ett oproportionerlig användande av vissa teoretiska perspektiv har vi funnit det lämpligt att låta den inkomna empirin styra vilken teori som får mest utrymme i vår uppsats. Beroende på om en intervjupersons utsagor eller delar av materialet främst kan tolkas utifrån konstruktivistiska eller essentiella tankegångar, så är det detta perspektiv som får företräde och lyfts fram i analysen av just den empirin. Genom detta hoppas vi att uppsatsen skall spegla intervjupersonernas åsikter på ett adekvat sätt.

4.9 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Då vi har valt att använda oss av en kvalitativ ansats är det viktigt att diskutera svårigheterna som medföljer denna typ av metod gällande validitet och reliabilitet (Larsson i

Larsson/Lilja/Mannheimer, 2005). Reliabiliteten representerar tillförlitlighet och framkomna pålitliga resultat vid upprepande undersökningar, medan validiteten avser huruvida studien mäter det den avser att mäta (Larsson/Lilja/Mannheimer, 2005). Larsson (i Larsson/Lilja/Mannheimer, 2005) framhäver dock att reliabilitets- och validitetsfrågorna inom kvalitativ forskning bör få en annorlunda bedömning än jämfört med kvantitativa metoder, då det måste kunna ställas anpassade krav gällande dessa kriterier även för kvalitativa studier.

När det gäller kvalitativ forskningsmetod kan reliabiliteten ofta vara svår att fastställa på ett tydligt sätt, då man inte eftersöker en bredare mätning utan istället fokuserar på ett visst fenomenens kvalitéer (Larsson i Larsson/Lilja/Mannheimer, 2005), vilket i vår studies fall blir i form av några personers subjektiva åsikter och reflektioner. Vi valde att använda oss av kvalitativa tillvägagångssätt just därför att vi eftersträvar att lyfta fram en fördjupad inblick i ett fåtal personers subjektiva upplevelse- och tankevärldar. Motiveringen för detta val har vi försökt att vara mycket tydliga med i vår uppsats. Dock blir det precis som ovan diskuterat svårt att säkerställa reliabiliteten i vår studie, då ett andra genomförande av undersökningen skulle generera annorlunda resultat i de fall intervjupersonerna förmedlar annat än totalt identiska svar på våra frågor.

Vi ser att vår intervjuguide är av stor relevans för graden av reliabilitet i vår studie. För att utforma en så adekvat intervjuguide som möjligt valde vi att ständigt diskutera denna med vår handledare, som gav förslag på ändringar som både kunde gynna oss och underlätta för våra intervjupersoner. För att öka validiteten och ge utrymme för informationsrika utsagor var vi noga med att som tidigare nämnt inte ange några bestämda begreppsdefinitioner samt med att skapa så öppna och icke-styrande intervjufrågor som möjligt, så att vi skulle kunna vad Larsson (i Larsson/Lilja/Mannheimer, 2005:116) beskriver som kvalitativt ”fånga in” det vi med vår studie har för avsikt att ”fånga in”.

Ett kvalitetskriterium för god reliabilitet är vidare att de intervjufrågor vi valde att ställa var tydligt formulerade (Lilja i Larsson/Lilja/Mannheimer, 2005). Vi fick under intervjuprocessen ibland förfrågningar ifrån intervjupersoner om vad vi mer specifikt var ute efter att få veta, men var själva förberedda på detta då det med tanke på frågornas komplexitet är svårt att vara alltför konkret utan att riskera att styra eller begränsa intervjupersonernas resonemang. Frågor som på något vis är styrande kan antingen öka eller minska reliabiliteten vid en undersökning beroende på vad det är som undersöks (Kvale/Brinkmann, 2009). I vårt fall anser vi att ledande frågor kan riskera att minska den reliabilitet vi eftersträvar.

Den intervjumetod vi har valt att använda oss av, dvs. att skicka ut intervjuguiden i form av ett formulär där vi personligen inte träffar intervjupersonen i ett fysiskt möte, anser vi kan påverka vår reliabilitet i en positiv riktning. Detta då vi jämfört med fysiska intervjuer minskar riskerna för att på olika sätt agera ledande gentemot intervjupersonerna i intervjusituationen (Kvale/Brinkmann, 2009).

Vi har som tidigare nämnts diskuterat våra egna förförståelser för behandlade ämnen och anser att detta bidrar till en ökad validitet då vi blir mer medvetna om dem och hur de kan påverka våra upptäckter. Vi har även efter bästa förmåga kontrollerat samt utefter valda teoretiska perspektiv tolkat vår insamlade empiri (Larsson i Larsson/Lilja/Mannheimer, 2005). Dock är det viktigt att vara medveten om att den kvalitativa forskaren i sig både är ett ”mätinstrument och uttolkare av mening vid analysen av data” (Larsson i Larsson/Lilja/Mannheimer, 2005:115). Larsson (i Larsson/Lilja/Mannheimer, 2005) väcker frågan om vad som inträffar om forskare vid en kvalitativ studie tolkar ett innehåll på två

skilda sätt. Då vi är tre olika uppsatsförfattare som har tolkat innehållet i vår insamlade empiri är denna fråga högst relevant. Det förekommer enligt oss alltid en risk för snedvridning då man skall tolka en annan persons utsagor, men ser att våra diskussioner sinsemellan för att få fram en så exakt bild som möjligt ökar studiens validitet. Det faktum att vi har varit tre uppsatsförfattare som har genomfört analysen tror vi även kan vara en fördel när det gäller att avgöra om logiken i de tolkningar vi har gjort är hållbar (Kvale/Brinkmann, 2009), då samtliga har läst igenom och korrigerat sådant som kan tänkas skapa otydligheter i texten.

Avslutningsvis är det inom forskningsmetodik av betydelse att diskutera det egna resultatets generaliserbarhet (Elofsson i Larsson/Lilja/Mannheimer, 2005). Då vi har ett urval som består av enbart nio personer och då dessa intervjupersoners svar uppvisade en väldig variation ser vi inte att vårt resultat kan ses som representativt för hur transsexuella personer exempelvis ser på olika aspekter av kön. Däremot ser vi att de upplevelser och reflektioner som vi har belyst i vår uppsats kan bidra till en ökad insikt om och förståelse för hur man som professionell person inom socialt arbete och som människa i övrigt kan bemöta transsexuella personer på ett riktigt och respektfullt sätt.

5. FORSKNINGSETISKA PRINCIPER

För att tillförsäkra att vår valda metod och uppsatsen i övrigt genomsyras av en god etik har vi valt att skapa ett kapitel där vi diskuterar våra valda tillvägagångssätt samt under uppsatsprocessen uppkomna etiska dilemman av olika slag.

5.1 Etiska överväganden

Det är viktigt att ha etiska beaktanden i åtanke redan innan ett igångsättande av forskningsprocessen då den undersökning en forskare genomför måste vara etiskt försvarbar. Detta innebär bl.a. att man måste reflektera över vad medverkan samt publicering kommer att ha för konsekvenser för de deltagande intervjupersonerna samt den grupp som dessa representerar (Kvale/Brinkmann, 2009). En tumregel är att de positiva effekterna skall väga över i förhållande till skadeverkningarna och de negativa följderna (Kvale/Brinkmann, 2009).

Under den inledande fasen diskuterade vi kring det vetenskapliga värde som vår undersökning skulle kunna innebära (Kvale/Brinkmann, 2009) och om det är värdefullt nog för att uppväga eventuella risker (Larsson/Lilja/Mannheimer, 2005). Vi kom fram till att även om det vetenskapliga värdet i en C-uppsats är något låg p.g.a. dess begränsade omfattning, så finns det ett positivt värde i att lyfta fram de upplevelser som våra intervjupersoner har för att exemplifiera, försöka skapa förståelse samt belysa deras upplevelsevärldar. För att minska riskerna för negativa konsekvenser för våra intervjupersoner har vi under forskningsprocessen valt att utgå ifrån *Vetenskapsrådets etiska riktlinjer* kring sekretess, anonymitet, konfidentialitet samt tystnadsplikt, vilka står beskrivna på Vetenskapsrådets hemsida (www.vr.se.) Vi följde även instruktioner rörande etiska aspekter hämtade från Larsson, Lilja och Mannheimer (2005), Svenning (2003) samt Kvale och Brinkmann (2009).

Vi fick som tidigare redovisat kontakt med våra intervjupersoner via internet, och då vi skickade ut vår intresseförfrågan bifogade vi information om vad ett deltagande i vår studie skulle kunna innebära (se bilaga 1). Vi följde Larssons (i Larsson/Lilja/Mannheimer 2005) etiska förslag och informerade om det syfte vi har med vår uppsats. Vi beskrev även att all information vi skulle komma att få är helt konfidentiellt och att ingen förutom vi som har arbetat med uppsatsen skulle komma att delges något som kan röja våra intervjupersoner personuppgifter eller vem som uttryckt vad. Den förklarade även att det när som helst under uppsatsprocessens gång har varit möjligt att ta tillbaka sitt deltagande (Larsson/Lilja/Mannheimer, 2005).

Det kan förekomma att intervjupersonen under en intervju uppger information som denne senare ångrar, vilket kan bli en känslig situation där personen känner sig blottad inför den som intervjuar (Kvale/Brinkmann, 2009). Trots att våra intervjuer utfördes via mail och att detta till viss del reducerar den effekt som ett kroppsligt möte med de intervjuade hade inneburit, är vi ändå medvetna om att vi kan ha påverkat våra intervjupersoner. Då vi innan intervjuerna skickade ut viss information, såsom syftet med vår studie, kan det enligt oss förekomma en risk för att intervjupersonerna kan ha känt ett behov av att ge oss sådana intervju svar som de trodde att vi önskade få. Dessutom är intervju via mail fortfarande en intervjusituation där intervjupersonen kan uppleva stress, dock ser vi att det är positivt att de intervjuade gavs möjlighet att utföra intervjun utan att känna någon större tidspress. Vi anser även att den skriftliga intervjun gav intervjupersonerna möjlighet att läsa igenom sina svar innan de skickades till oss, och därmed minskade risken för att de har delgivit oss information som de senare skulle kunna komma att ångra.

Av anonymitetsskäl har vi valt att inte uppge intervjupersonernas kön eller att benämna dem enligt en numreringsordning. De enda identitetsuppgifterna som vi har efterfrågat ifrån våra intervjupersoner är deras mailadresser och vi har medvetet inte ställt några personliga frågor om exempelvis ålder eller bostadsort. Dock har det varit svårt att undvika att inte ta del av någon sådan information då vi har funnit några av våra intervjupersoner via deras internetbloggar, där de publicerar sådana typer av uppgifter. Då vi skickade ut vår intresseförfrågan till flera olika bloggar och forum men bara ett fåtal personer anmälde sitt intresse vet vi dock med säkerhet inte vilka bloggare som är representerade bland våra intervjupersoner. Därför har vi efter intervjupersonrekryteringen valt att helt undvika att ta del av de bloggar vars innehavare kan tänkas ingå i vår studie. Intervjupersonernas anonymitet har alltså inte enbart varit en viktig fråga under uppsatsprocessen utan även i den slutgiltiga presentationen av vår uppsats (Kvale/Brinkmann, 2009).

Vi har under uppsatsens gång reflekterat över hur vi skall förhålla oss till olika sätt att betrakta de fenomen och processer som vi har stött på. Till exempel så bidrar vi själva till många av de processer som vi beskriver (se Teoretiska perspektiv och begrepp). Vi använder oss av ord som man och kvinna och reproducerar således till viss del dikotomier och föreställningen om att det bara finns två olika möjliga kön. Dessutom uppstår en motsättning då vi nämner den överrepresentation av diskriminering som transsexuella utsätts för och att vi inte önskar framställa transsexuella personer som offer. Vi menar att det är viktigt att synliggöra den utsatthet och de påfrestande omständigheter som många transsexuella personer lever under, men vill på intet sätt stämpla och/eller marginalisera dem. Vi omnämner även transsexualism som en psykisk sjukdom, vilket det i medicinskjuridisk mening är (Rowland/Incrocci, 2008). Dock ställer vi oss själva kritiska till denna definition, och ser att det i denna föreligger en etisk problematik då transsexuella personer patologiseras och bl.a. riskerar att felaktigt betraktas som mindre sunda, friska och hälsosamma jämfört med individer utan diagnosen (Meezan/Martin, 2009).

Vi ser utöver det vi diskuterat tidigare att vi, i och med valet av ett urval där samtliga intervjupersoner är transsexuella och/eller önskar genomgå könskorrigering åtgärder, kan finnas en risk att vårt resultat tolkas som ett försök att skapa en generell bild av gruppens åsikter och synsätt. Detta är inte vår avsikt, men detta till trots har vi redan innan uppsatsens färdigställande stött på sådana tendenser.

6. RESULTATREDOVISNING OCH ANALYS

6.1 KÖNSIDENTITET OCH EGNA UPPLEVELSER

Könsidentitet diskuteras och lyfts fram av alla våra intervjupersoner. Vi ser att deras svar uppvisar stor variation i vad könsidentiteten innebär för dem samt hur de förhåller sig till den. Något vi ser som gemensamt för samtliga svarande är att könsidentiteten har en högst betydande roll för diskussionerna kring kön. Vi har även efterfrågat och tolkat intervjupersonernas egna upplevelser om hur de kom till insikt om sin transsexualism och/eller sin upplevda inkongruens mellan sin könsidentitet och sin kropp.

6.1.1 Vad är könsidentitet?

Flera av intervjupersonerna menar att könsidentiteten är ett högst subjektivt fenomen som bottenar i en persons självupplevelse, och att det inte finns någon som kan göra anspråk på att avgöra vad en annan person har för könsidentitet. Könsidentiteten kan bara definieras utifrån den egna personens upplevelser och förnimmelser av vem denne är.

Hammarén och Johansson (2009) diskuterar att det inom vissa vetenskapliga kontexter beskrivs två olika typer av identitet, dvs. den personliga identiteten och den sociala identiteten. Den personliga identiteten är det som upplevs vara "jaget" hos en individ, medan den sociala identiteten är hur en individ identifierar sig med andra utefter exempelvis kön som en gemensam egenskap. Vi tolkar att detta kan ha relevans för de intervjuades egna självidentifikation då vi tycker oss se att den personliga identiteten och en känsla av vem man är inombords är något mycket centralt för intervjupersonerna. Samtidigt upplever vi att den sociala identiteten och att identifiera sig med andra personer av det kön man upplever tillhöra har betydelse för känslan av vilken könsidentitet man har. Trots att könsidentiteten ses som bottenande i en subjektiv känsla av att vara ett "jag", kan denna känsla delvis även vara resultatet av en upplevelse av att vara kvinna, man eller annat (Money, 1995), vilket kan ske vid identifikation i relation till andra människor (Helkama/Myllyniemi/Liebkind, 2004).

Många intervjupersoner talar om könsidentitet som just en känsla. Vi såg varierande beskrivningar av könsidentitet som någon abstrakt, något komplex eller som något självklart förekommande i naturen. Några personer menar att könsidentiteten är en upplevelse som grundar sig i hur väl man kan relatera till och själv kategorisera sig som i första hand antingen "man" eller "kvinna".

Vi anser att ett betraktande av könsidentiteten som något självklart kan tyda på en essentiell uppfattning om dess innebörd, dock säger detta resonemang inget om hurvida könsidentiteten är föränderligt eller oföränderlig över tid. Återigen ser vi även hur kopplingen mellan könsidentitet och känslan av att kunna relatera till ett kön enligt det Money (1995) beskriver får relevans, då några intervjupersoner menar att en kategorisering av sig själv som "man" eller "kvinna" utgör grunden för det mentala könet. Dock kan man ur ett konstruktivistiskt perspektiv kritisera den högst reella betydelsen och behovet av att kunna kategorisera sig enligt just dessa två binära kön, då detta stärker könsdikotomin och förbiser de personer som inte identifierar sig utefter dessa (Burr, 2003). Detta belyser enligt oss även hur konstruerade normativa föreställningar får en högst kraftfull inverkan på hur individer upplever sitt innersta "jag", sin essens.

En intervjuperson ser däremot att könsidentiteten nödvändigtvis inte behöver vara en självklarhet, utan menar att det istället kan handla om en slags avvägning och ett ställningstagande, samt att könsidentiteten likväl som andra typer av identiteter är föränderlig:

Ingen annan kan säga åt en vilket kön man har. Det vet man själv. Det är en självdefinition och varifrån det kommer är svårt att säga. Jag tänker att det är samma sak som att definiera sig som feminist, nörd, skejtare eller vad som. Det känns helt enkelt rätt och man trivs med det. Och det kan förändras över tid.

Här tycker vi oss se andra nyanser i hur det är möjligt att betrakta könsidentiteten och dess innebörd. Denna person menar på att den upplevda könsidentiteten inte behöver vara en given självklarhet utan även ett mer ”medvetet” ställningstagande. Detta och att personen framhåller att könsidentiteten är föränderligt tycker vi tyder på starkt konstruktivistiska tankegångar. I citatet beskrivs könsidentiteten som en del av identiteten likväl som att en person definierar sig som feminist, nörd eller skejtare, vilket vi tycker kan relateras till Gillsunds (2002) uppsats där intervjupersonerna är noga med att betona att könsidentiteten bara är en del av den övriga identiteten. Dock ser vi att vår intervjuperson och Gillsunds (2002) intervjupersoner skiljer sig markant åt när det gäller synen på huruvida könsidentiteten är föränderlig eller ej. Intervjupersonerna i Gillsunds (2002) studie har ett essentiellt förhållningssätt i sin syn på sina könsidentiteter som fasta och ej föränderlig över tid, medan vår intervjuperson i citatet ovan tydligt menar på att könsidentiteten och andra delar av en individs identitetsbild under olika omständigheter förändras och utvecklas över tid.

En intervjuad betonar vikten av omgivningens inverkan på upplevelsen av den egna könsidentiteten och att denna skapas i relation till hur man tycker sig fungera enligt den samhälleliga köns kategoriseringen. Det är således genom denna som en person får förståelse och kan uttröna vad för könsidentitet denne själv har och trivs bäst i. Personen menar att det först är i olika sociala situationer och sammanhang som en individ kan pröva om denne trivs bäst med att bli sedd och accepterad som man eller kvinna, och att detta leder till en identifikation. En annan intervjuperson talar om hur ett socialt kön kan komma att bekräfta en individs könsidentitet:

Det sociala könet är våra kollektiva uppfattningar om hur män och kvinnor förväntas vara och se ut, hur vi beter oss mot varann baserat på vilket kön vi antar att en person har osv. Det sociala könet blir också en bekräftelse av vår könsidentitet, i bästa fall. (...) Dels har vi förstås också ett fysiskt kön som avviker från vad som känns naturligt för oss själva, eftersom könsidentiteten inte synkar med kroppens biologiska kön. Det sociala könet kan vi ändra genom kläder, språk, hormoner, könskorrigering, röst, etc, men det biologiska könet (kromosomer etc) är i grunden omöjligt att påverka.

Här ser vi återigen en betoning av den sociala identitetens (Hammarén/Johansson, 2009) betydelse för upplevelsen av vilket könsidentitet man har. Trots att vi anser att det är viktigt att belysa den sociala betydelsen och dess inverkan på en persons självidentifikation, ser vi även att det blir högst problematiskt att könsidentiteten skall skapas i förhållande till vår samhälleliga kategorisering av kön, då denna enbart ger två möjliga identifikationsalternativ. Även om denna intervjupersons resonemang inte utelämnar möjligheten till en anti-identifiering, att i enlighet med det Hammarén och Johansson (2009) beskriver positionera sig utifrån vad man *inte* upplever sig vara, så kvarstår det faktum att de personer som inte vill och/eller kan identifiera sig med antingen det manliga eller kvinnliga könet måste ta avstånd

för att kunna identifiera sig. Detta avståndstagande leder därmed också till att dessa personer avviker ifrån de vedertagna, heteronormativa föreställningarna om två befintliga könstillhörigheter. Om ”kvinna” och ”man” blir de begrepp en person skall förhålla sig till vid insikten om sin könsidentitet är det alltså ofrånkomligt att många personer förbises och får bilda ”alternativa” könsidentiteter. Utifrån strukturalismen beskrivs hur denna norm är för snäv för att rymma alla tänkbara variationer av könsaspekter och vi ser att normen därigenom diskvalificerar sig själv då det förekommer avvikelser som motsäger normens grundantaganden. Butler (2006) talar om en normativ föreställning om att ögonblickligen och alltid utefter en och samma könskategori (”kvinna” eller ”man”) kunna könsbestämma en person. Vi ser exempel på hur denna föreställning fallerar då en person i sitt intervjuvar svar ställer sig frågan vad som sker då en person tolkas av omgivningen ibland som ”man” och ibland som ”kvinna”, och vilket socialt kön man då skulle komma att tillhöra.

Då flertalet intervjupersoner inte identifierar sig enligt denna normativa uppdelning finner vi det inte förvånande att flera av dessa inte tror på den rådande könsfördelningen. Ett perspektiv framhäver kön som i själva verket icke-existerande, som en konstruerad men ändå högst levande lögn. En intervjuperson menar att en person kan identifiera sig som kvinna och/eller man, ingenting eller något helt eller delvis annat. Andra intervjuade uttrycker liknande resonemang och menar på att andra variationer och möjliga könsidentiteter än ”kvinna” och ”man” är en självklar möjlighet, och lyfter bl.a. upp intersexuella personer som ett exempel. Ytterligare en person beskriver enligt vår tolkning ett betraktande av de två konventionella könen som två fiktiva kategorier som ständigt inverkar på människors livssituationer:

Det är en vanlig missuppfattning att man måste vara antingen eller (kvinna eller man), men det måste man ju inte vara. Jag tror inte på de kategorierna, men jag har all respekt för att andra gör det. Och jag måste såklart ständigt förhålla mig till dessa två kategorier eftersom vi lever i ett samhälle präglad av könsdikotomi tänk.

Vi ser att våra intervjuade i och med sitt uttryckta behov av att bekräftas i sitt självupplevda kön både bekräftar och föder denna normativa föreställning. Även om man kan vara kritisk och medveten om olika normer och deras konsekvenser så tycks det oss ändå finnas ett behov av att i viss mån efterleva dessa för att kunna känna sig hel och sedd som den man är. I enlighet med det Livingstone (2008) beskriver kan de personer som inte kan placera sig enligt den rådande könsdikotomin inte heller tala om sin upplevelse utan att använda sig av dessa dikotoma benämningar (”man” och ”kvinna”). Även om en av intervjupersonerna helt förkastar kön så måste denne ändå ständigt förhålla sig till dessa för att kunna förklara sin självupplevelse. Om man inte använder sig av orden ”man” och ”kvinna” kan man inte heller tala om begreppen eller förmedla att man inte upplever sig kunna innefattas av dessa. Man kan enligt oss inte ställa sig själv i motsättning till något utan att benämna och därmed språkligt reproducera det man motsätter sig.

Ett annat perspektiv som lyfts fram i några intervjupersoners svar är en syn på kvinnor och män som åtskilda grupper med vissa köns specifika drag, men att denna uppdelning inte omöjliggör att alla individer ändå kan befinna sig varierande, och i vissa fall väldigt, långt inne på de olika könsgruppernas sidor. En intervjuperson väljer att skildra sin syn på könsidentitet som flytande samt att manliga och kvinnliga könsidentiteter kan ses som ”motpoler” på en skala på 1-100, där 1 är väldigt manligt, 100 är väldigt kvinnligt och där androgyna människor således placeras på 50, dvs. i mitten av skalan. Vidare beskrivs uppfattningen att individer föds någonstans på denna skala och att denna placering sedan är

svårföränderlig, men att individen samtidigt har en varierande räckvidd på skalan som bidrar till att könsidentiteten bör ses som flytande.

Ett (...) exempel är en person som föds med könsidentitet 40 och intervall 25 – 55 och föds med en kvinnlig kropp. Denna person skulle alltså enligt mitt synsätt troligen helst vilja byta kön till man, men skulle även klara sig bra som en manlig eller androgyn kvinna.

I exemplet ovan tydliggörs hur könsidentiteten betraktas som svårföränderlig men flytande på samma gång. Den beskrivs enligt oss inte som essentialistiskt fast men verkar enligt resonemangen samtidigt inte vara konstruerbar.

Till skillnad från tidigare resonemang så framhåller några andra intervjupersoner att det istället är hjärnan som fastställer vilken könsidentitet en person har, och att det är hjärnan som således avgör vilken identitetskänsla som uppstår hos den enskilda personen. Vid ett sådant resonemang ser vi att det är adekvat att ställa sig frågan ifall detta är ett uttryck för en mer essentiell åskådning. Vi är medvetna om att dessa intervjupersoner inte direkt uttrycker detta, men med en essentialistisk betraktelse av identiteten som ett fenomen med en fast kärna (se Identitet), är det enligt oss ett tänkbart alternativ att just hjärnan, som en del av den fysiologiska kroppen, av dessa intervjupersoner ges betydelsen av att vara en sådan kärna. Hjärnan som enda källa till den upplevda könsidentiteten utesluter i nästa led övriga influenser, då något som inte utsätts för påverkan enligt oss kan vara svårt att betrakta som konstruerbart och föränderligt. Vi ser att det för att en utveckling skall ske behövs ett visst stimuli, som föranleder och präglar utvecklingens utformning och karaktär.

Vi ser även att några andra av våra intervjupersoner menar på att hjärnan har betydelse, men att det enligt dem snarare är psykologiska eller mentala aspekter som är avgörande. Ytterligare några andra menar att frågan om grunden till olika könsidentiteter och vad som avgör dem är omöjligt att svara på då det idag ändå inte finns någon definitiv sanning om hur könsidentiteten uppstår:

Jag skulle vilja påpeka att könsidentitet är en väldigt komplex fråga av den enkla anledningen att vi inte vet hur det fungerar egentligen och praktiskt taget allt är spekulationer. Man vet att det finns vissa könsskillnader i hjärnan mellan könen och att transsexuellas hjärnor matchar det motsatta biologiska könets hjärnor. Men mer än så vet man inte. Allt utöver det är mer eller mindre väl underbyggda spekulationer. Därför finns det egentligen inget "rätt" sätt att se på det, det skulle jag vilja påstå leder till ett behov av att ha en liberal och öppen syn på hela fenomenet för att inte råka exkludera någon av misstag.

6.1.2 Om huruvida det finns fler möjliga könsidentiteter än enbart kvinna/man

När vi mer direkt efterfrågade huruvida våra intervjupersoner tror att det finns fler än två möjliga könsidentiteter fick vi varierande svar. Flera av dem menar att det finns ett stort antal möjliga könsidentiteter utöver kvinna och man. Könsidentitet betraktas i vissa fall som mer eller mindre påhittade kategorier som skapats av samhället och människorna som lever i det, vilket enligt oss är ett klart uttryck för mer konstruktivistiska förhållningssätt gentemot könsidentitetens innebörd. En syn på något som påhittat kan jämföras med att det ses som konstruerat. Thomassen (2005) skriver att berättelser ur ett konstruktivistiskt perspektiv alltid utelämnar viss kunskap och innefattar en annan, och då könsidentiteten har skapats i ett samhälle och av människorna som lever i detta samhälle går det att se att denna skapelse har

varit under stark påverkan av vilka föreställningar som är norm i just det samhälle där de skapas. I den svenska samhällskontext som både våra intervjupersoner och vi som tolkar är en del av ser vi tydligt hur just heteronormativiteten uppmärksammas. Heteronormativiteten ser vi som en källa till föreställningen om endast två möjliga könstillhörigheter, oavsett om det handlar om en förlikning med eller ett avståndstagande ifrån dessa föreställningar.

En intervjupersons svar belyser dock ett perspektiv som i motsats till tidigare redovisade åsikter menar på att det inte alls finns fler än två möjliga könsidentiteter, utan att detta är inbillade föreställningar. Ytterligare en intervjuad betraktar de vedertagna könen ”kvinna” och ”man” som de enda möjliga könsidentiteterna, vilka styrs av individens könsorgan. Dessa resonemang tycker vi kan ses som ett exempel på ett mer essentialistiskt förhållningssätt gentemot kön och möjliga könsidentiteter, även om personen inte säger något om dess innebörd. Tanken om att det enbart finns två möjliga könsidentiteter kan betraktas som essentialistisk då den kan relateras till det Carlson (2001) beskriver som den ”medfödda kvinnligheten” eller ”medfödda manligheten” som något biologiskt förankrat. Dock tycker vi även att det går att se hur det mentala som något essentiellt indirekt avskiljs ifrån det kroppsliga i detta resonemang, då personen ser att det bara finns två tillgängliga könsidentitetsmöjligheter, men att kroppen bevisligen kan påverkas och konstrueras.

Det finns vidare intervjupersoner som mer direkt hävdar att det fysiska könet inte behöver ha något med könsidentiteten att göra, och att det kan finnas personer som inte upplever att de kan identifiera sig med något kön alls. En av de intervjuade nämner bigender, agender, nongender, intergender och de intersexuella personer som har valt att inte korrigera sina kroppar genom kirurgi som möjliga könsidentiteter utöver de heteronormativa könsidentiteterna ”man och ”kvinna”. Detta ser vi som ett tydligt avståndstagande ifrån heteronormativa föreställningar om två möjliga kön och den vedertagna förutsättningen att det kön en person ser ut att tillhöra är detsamma som denne själv upplever sig tillhöra (Ambjörnsson 2006). En annan intervjuperson berättar att det i Thailand är möjligt att identifiera sig som shemale och att samhället har accepterat denna identitet i sådan mån att det på vissa thailändska skolor även finns toaletter för shemales och inte enbart för män och kvinnor.

6.1.3 Könsidentitet och kön som något föränderligt eller oföränderligt

Könsidentiteten beskrivs av en person som det kön hjärnan har fått medan andra beskriver den som det kön en individ själv upplever sig ha. De senare uttrycker att könsidentiteten likväl som andra typer av identiteter av varierande anledningar kan skifta under en individs livstid. Beträktandet av könsidentitet som något skiftande ser vi delvis i en intervjupersons resonemang då kön uppges vara ett flyktigt begrepp som kan hänvisas till om människor uppfattas som kvinnor eller män, och personen menar att begreppet är relativt och individuellt. Personen menar vidare att könsidentiteten av vissa anses vara formad i livmodern, men anser själv att den kan utvecklas på flera vis. Som exempel på delar av denna utvecklingsprocess nämns sättet att förhålla sig till sin omvärld samt uppfattningen om den egna fysiska kroppen. Även det kroppsliga och det juridiska könet samt hur en person väljer att uttrycka sitt kön socialt betraktas av några som föränderliga och skiftande. Kön ses av dessa personer därigenom som påverkbart snarare än som något fast och oföränderligt. En av dessa personer anser dock att det förekommer undantag gällande det påverkbara vilka exemplifieras genom de erfarenheter samt kroppsliga konsekvenser som orsakats av att från födseln ha fått högre doser av den biologiska kroppens könshormon.

Könsidentiteten kan vara svår att förändra enligt några svaranden, och även i de fall den ses

som föränderlig tros den vara svår att påverka medvetet. En intervjuperson betraktar sin egen könsidentitet och personlighet som stadig, oberoende av socialt kön, och anser att det föränderliga snarare kan föreligga i hur rådande situation påverkar dennes välbefinnande samt erfarenheter som människa.

Andra upplever att det mentala könet, könsidentiteten, inte är påverkbar utan oföränderlig. En av dem menar att detta innebär att denne alltid kommer att se sig själv på samma vis samt är ovillig att kompromissa om denna uppfattning, men anser sig ändå vara öppen för att andra personers kan se sina könsidentiteter som föränderliga över tid. Vissa framhåller enligt essentialistiska tankegångar istället att hjärnan bestämmer könsidentiteten och menar på att en medveten inverkan på hjärnan är omöjlig. Känslan av att betrakta sig som tillhörande ett visst kön lyfts även fram som oundviklig, och att det snarare handlar om till vilken grad man har behovet och viljan att leva ut den upplevda könsidentiteten. Könsidentiteten anses av vissa intervjupersoner inte kunna påverkas hur mycket man än skulle vilja, och känslan av att gå runt i en hel kropp som känns fel och som inte överensstämmer med könsidentiteten beskrivs som misshaglig. Inkongruensen mellan upplevd könsidentitet och det biologiska könet leder enligt en av dessa personer till psykisk ohälsa, och ett ökat psykiskt välbefinnande kan således uppnås genom önskade kroppsliga korrigeringar.

6.1.4 Att komma till insikt med sin transsexualism

Alla intervjupersoner berättar en personlig historia kring hur de blev medvetna om sin transsexualism och/eller inkoherenta könstillhörighet. Gemensamt för dessa personer är att de har upplevt att de inte passade in med det biologiska kön de fötts med. De var inte heller medvetna om vad det var som inte stämde. För de intervjuade personerna inträffade insikten om sin transsexualism och/eller inkoherenta könstillhörighet vid olika skeenden i livet. Några kom till denna insikt som barn och ungdomar medan andra inte blev medvetna om det förrän i vuxen ålder. I likhet med intervjupersonerna i Wålanders avhandling (1967) beskriver flera av våra intervjupersoner en upplevelse av att de redan som barn har haft erfarenheter av att inte ha känt sig helt tillfreds med sin biologiska könstillhörighet. En person beskriver en redan i tidig ålder förekommande önskan om att bete sig som det motsatta biologiska könet och att denne kunde sätta ord på denna känsla redan vid tolv års ålder, medan en annan intervjuperson säger sig ha förstått och kommit till insikt om sin transsexualism första gången denne ordentligt kände efter.

Flera intervjupersoner kom till insikt först då de träffade en transsexuell person. En av dessa intervjupersoner beskriver hur denne sett transsexuella personer figurera i media och tänkt att det måste vara "skönt att komma till insikt om sig själv" såsom dessa personer hade. Dock trodde inte intervjupersonen sig själv vara transsexuell förrän denne träffade en transsexuell person i verkliga livet. En annan intervjuad kom till insikt då denne blev tillsammans med en FtM (Female-to-Male)-person och då upplevde ett obehag av att av andra bli betraktad i enlighet med dennes biologiska kön. För en annan upplevdes livet innan insikten som heteronormativt präglad och denne sade sig aldrig ha konfronterats med transsexualism som fenomen under sin uppväxt. När denne senare kom i kontakt med det personen beskriver som "HBT-termer" kom intervjupersonen snabbt till insikt och upplevde att detta vidare gav ett ökat utrymme för personen att vara sig själv.

En intervjuperson menar att heteronormativiteten var en bidragande orsak till att insikten om den egna transsexualismen kom så pass sent i livet. Vi finner detta resonemang intressant då det med inspiration från Ambjörnsson (2006) samt Frisen och Hwang (2006) tydliggörs hur samhällsliga heteronormativa föreställningar påverkar enskilda människor, deras syn på sig

själva och vilka identifikationsalternativ som över huvud taget är möjliga för dem. Då en person inte ens känner till förekomsten av transsexualism är det svårt för denne att alls förhålla sig eller positionera sig utefter detta. I ett heteronormativt samhälle osynliggörs ofta alla alternativ som avviker något ifrån heteronormativa föreställningar (Ambjörnsson, 2006). Foucault (Ambjörnsson, 2006) menade på att man först kan identifiera sig med en viss tillhörighet då man är medveten om dess existens och innebörd, vilket flera av våra intervjupersoners berättelser exemplifierar.

Informationssökande via exempelvis internet om vad transsexualism innebär tycker vi oss utifrån vår empiri kunna se som en beskriven möjlighet för att nå ökad förståelse för sin situation. Vid runt tjugo års ålder började en intervjuperson att experimentera med olika könsuttryck och att försöka att passera offentligt som sitt självupplevda kön. Personen visste inte varför eller vad som drog denne till det, men upplevde sig vilja fortsätta. Detta ledde till ett sökande av information om transsexualism och tillslut insåg intervjupersonen sig vara transsexuell. En annan intervjuad beskriver hur denne under puberteten såg dokumentärer om transsexualism på TV, vilket ledde till en insikt om den egna situationen:

Det började med puberteten och att jag såg dokumentärer på tv om just transsexualism, det klickade i mitt huvud att "så där är det ju med mig". Först ville jag väl inte riktigt förstå eller acceptera det men när jag tagit mig ur en depression jag hade i samma sväng (mest pga. annat) så kändes det som det enda rätta, jag kunde inte längre leva med att visa upp en fasad som inte var mig och följa strömmen för att passa in i ett mönster jag aldrig valt själv.

Återigen ser vi med inspiration från queerteoretiska tankar och Foucault (Ambjörnsson, 2006) exempel på heteronormativa effekter då transsexuella personer först uppnår insikt om sin egen situation när de får kunskap om vad transsexualism är för något. Vi ser att citatet exemplifierar att det är först när man får kännedom om andra möjliga livsmönster som man överhuvudtaget kan ta avstånd ifrån de heteronormativa mönster som man tidigare inte har givits utrymme att reflektera över. Dessutom exemplifierar det hur problematiskt heteronormen kan upplevas för de personer som inte kan identifiera sig med denna.

Ovannämnda berättelser av att ha kommit till insikt med sin transsexualism upplevdes i vissa av intervjupersonernas fall som traumatiska och svåra. Dock var det en person som istället beskrev sin insikt som icke-traumatiskt. Personen beskrev hur denne satt och funderade över sitt liv samt varför det kändes halvtaskigt - inte uruselt men heller inte bra:

Därför har jag kunnat fungera någorlunda bra i samhället som man under en lång tid. Aldrig riktigt bra, alltid stuckit ut på något sätt, men det har fungerat och varit acceptabelt. Så länge man inte vet vad som gör att ens liv är lite halvtaskigt så är det lugnt, det kan man leva med.

Personen började då fundera över sin könsidentitet och började i hemlighet att testa olika könsattribut i form av smink och kläder, och trodde sig då vara transvestit. Senare följdes detta av en insikt av att istället vara transsexuell. Intervjupersonen upplevde inte heller detta som traumatiskt då denne såg möjligheterna till ett bra och fantastiskt liv framför sig – ett liv där det fanns möjlighet att ordentligt kunna vara sig själv. Att intervjupersonen i samband med detta upplevde sig se möjligheterna till ett förbättrat liv skulle enligt oss kunna bero på en ökad självinsikt och förståelse för sitt sanna jag. En väg till denna insikt var alltså att personen valde att experimentera med tertiära könskaraktäristika (Kroon/Lundgren, 1996).

6.1.5 Att identifieras som samt att identifiera sig själv som transsexuell

Intervjupersonernas uppfattningar om att själva benämna sig eller bli benämnda som transsexuella varierar. Detta ser vi främst bero på att intervjupersonerna har olika definitioner av vad begreppet "transsexuell" innebär. För en intervjuperson ses transsexualism som en situation:

Jag identifierar mig inte som transsexuell utan för mig är det ordet mest en beskrivning av situationen jag befinner mig i.

Någon annan ser på begreppet som ett överskridande som sker från ett kön till ett annat och denna person anser att en sådan distinktion mellan könen är olämplig och föredrar hellre ett utsuddande av sådana gränser. Ett annat resonemang om transsexualism uttryckts av en intervjuperson som inte upplever sig som enbart ett kön, utan anser att man som transsexuell "lutar" mest åt ett kön och har lite av det andra kvar. I de fall begreppet omnämns som en diagnos, talar en intervjuperson om det som en självdiagnos medan en annan säger sig vara diagnostiserad.

Ett fåtal intervjuade trivs inte med att benämna sig själva eller att benämnas av andra med termen transsexuell. En ansåg ordet "könsdysorfi" vara mer lämpligt och andra svarande skrev att begrepp som "transperson", "transgender" eller "queer" var att föredra. En annan poängterade i sin tur att alla former av kategorier känns begränsande/normerande. Vissa intervjupersoner medgav att de kände sig obekväma med att definieras i dessa termer men såg samtidigt att det kunde vara positivt, vilket belyses i följande citat:

Nej, jag är inte bekväm med det generellt sett. Men jag kan definiera mig som det/kallas för transsexuell om det gynnar mina ändamål.

Å andra sidan uppgav flera andra intervjupersoner positiva aspekter med att benämna sig själva som transsexuella. Ett av dessa var att det beskriver vad personen går igenom och i vilken situation denne befinner sig, och en annan uttryckte hur begreppet beskriver dennes önskan att fysiskt förändra sin kropp. Flera ansåg det som positivt att benämnas som transsexuella då en diagnos som transsexuell kan ge möjligheter till könskorrigering åtgärder. Flera av våra intervjuade kunde därmed tänka sig att använda begreppet när det kunde gynna deras önskemål. Samtidigt poängterades det av vissa av intervjupersonerna att ett användande av begreppet inte är önskvärt i de situationer och sammanhang där det saknar relevans. Transsexualism som en del av identiteten kan enligt oss således betraktas som långt ifrån essentialistisk, och den sammansatta identitetsbilden blir därigenom mycket konstruerbar då det uttrycks tendenser av att kunna träda in och ut ur identiteten samt att en stämpel kan accepteras då den anses vara av relevans.

6.2 KROPPENS BETYDELSE

Den upplevelse som våra intervjupersoner i sina svar beskriver sig ha av kroppens betydelse både varierar och delar många gemensamma faktorer. Samtliga ger uttryck för en upplevd aversion eller känsla av att den egna biologiska kroppen känns "fel". Dock skiljer sig deras förhållningssätt gentemot kroppen åt, samt deras syn på kroppen som föränderlig eller oföränderlig.

6.2.1 Att tillhöra fel kropp

Kroppen upplevs av våra intervjupersoner som tidigare nämnt på varierande sätt. För en intervjuperson ansågs de fysiska attributen inte existera, utan de betraktas istället som något som skapas via de etiketter som vi människor applicerar på dem. Samtidigt är det en intervjuperson som svarar att könsidentiteten är fysiskt förankrad i hjärnan (i hypotalamus) och att det är könsorganet som definierar en persons könstillhörighet.

Här uttrycks både konstruktivistiska och essentialistiska förhållningssätt. Den ena intervjuades resonemang om fysiska attribut får stöd av konstruktivistiska förklaringsmodeller när denne menar att attributen i sig själva inte har någon mening eller innebörd (Ambjörnsson, 2006) utan att det är först när människan tillskriver dem en betydelse som de får en betydelse. Den andra personen berör istället könsidentiteten men har med stöd i Frisé och Hwangs (2006) resonemang en essentialistisk syn på denna i och med att könsidentiteten uppges härröra från en väl-specifierad kärna (i hjärnan). Samma person talar även om könsorganet som kärnan och grunden för en persons könstillhörighet, och skiljer därmed mellan könsidentitet och könstillhörighet. Kanske menar denna person att man *är* det kön som ens könsorgan indikerar, men att man *identifierar* sig med det kön som hjärnan signalerar. Genom detta resonemang innebär en korrigering av könsorganet alltså att man konstruerar om sin könstillhörighet och kroppen blir viktig för att man faktiskt skall kunna *vara* det som man känner sig som.

De kroppsliga attributen var för vissa intervjupersoner en orsak till att benämna sig själva som transsexuella. Detta kan exemplifieras genom att en av intervjupersonerna beskriver en upplevelse av att vara född med "fel" sorts fysiska attribut och att de hormoner som produceras i dennes biologiska kropp inte överensstämmer med det kön denne upplever sig vara. Flera intervjupersoner talar i sina svar om ett biologiskt/fysiologiskt kön; i dessa fall anses det biologiska/fysiologiska könet vara hormoner, inre och yttre könsorgan samt genetiska kromosomer som XX eller XY.

De intervjuade upplever sina kroppar på olika vis och deras ståndpunkter skiljer sig då det kommer till att uppleva kroppen som något föränderligt eller som något fast och oföränderligt. För vissa av dem är kroppen den enda aspekt som är möjlig att förändra hos dem själva. En intervjuperson betraktar könsidentiteten som fast och oföränderlig, vilket därmed enligt denne endast lämnar utrymme för att förändra kroppsliga attribut:

Då återstår att försöka anpassa sin kropp till hur man känner sig. Att gå i frisyra och kläder man inte trivs i, är ingenting mot att gå i en hel kropp som känns fel.

I likhet med Gillsunds (2002) intervjuade beskrivs hur vissa inkoherensupplevelser vilka transsexuella personer kan uppleva som laddade med obehag. Om könsidentiteten ses som essentialistiskt orörlig och fast så måste kroppen omformas för att obehaget skall försvinna, vilket personen antyder att man kan, och även i det här exemplet kan man därav uttolka att kroppen betraktas som konstruerbar medan synen på könsidentiteten är mer essentialistisk.

En annan intervjuperson uppfattar det biologiska könet som i grunden oföränderligt, men beskriver ändå kroppen som könsneutral. Denna intervjuperson ser hur biologiska förutsättningar i kroppen finns för att utveckla både ett manligt och/eller kvinnligt kön och som exempel på detta uppgavs hur en hormonell behandling kan få kroppen att utvecklas till en kropp med önskade könsattribut.

Biologiskt kön, så som det framstår i ovanstående intervjupersons resonemang, kan tolkat

utifrån Carlsons (2001) argumentation ses som essentiellt. Att kroppen anses ha potential att utvecklas till både ett manligt respektive kvinnligt kön kan ses som motsägelsefullt om man utgår ifrån ett av Alm (2000) beskrivet antagande om att kön måste vara enhetligt och att biologiskt-, hormonellt-, fysiologiskt kön osv. inte kan indikera olika kön på samma gång. Intervjupersonens resonemang föranleder, så som vi tolkar det, till att kroppen går att konstruera på olika vis och att det inte finns ett förutbestämt sätt som en viss kropp skall utvecklas på. Kroppen ses därigenom som konstruerbar. I detta sammanhang beskrivs den dock inte vara konstruerbar utifrån strukturalistisk bemärkelse (Ambjörnsson, 2006), då det inte är språk eller betydelse personen talar om, utan hormonell påverkan.

Enligt vissa av våra intervjupersoner är det inte bara kroppen som är föränderlig. Någon beskriver hur en förändring i kroppen även kan leda till förändringar i det sociala könet och det mentala könet, vilket då innebär att kroppen kan förändras till att stämma bättre överens med det mentala kön en person upplever sig ha. Kroppen anses av en annan intervjuperson vara föränderlig på samma sätt som denna person betraktar andra aspekter av kön, såsom mentalt, fysiskt och socialt kön, vara föränderliga över tid. Med andra ord kan man enligt oss uttolka att könsaspekter trots sin påstådda åtskillnad kan hänga ihop med varandra i den mån att en förändring i det ena ledet kan resultera i förändring i de andra. Detta tycker vi är intressant då det tyder på en djup komplexitet både vad gäller hur kön skapas och den betydelse som kroppen har för könet och könstillhörigheten.

6.2.2 Kan man uppleva en komplett könsidentitet utan alla kroppsliga attribut?

Alla intervjupersoner upplever att de under någon period av sitt liv har agerat utefter det som förväntas av dem pga. deras biologiska kön. Samhället och sociala sammanhang är en faktor som i samtliga fall upplevs krocka med det kön intervjupersonerna önskar att betraktas som. Att uppfattas som det självupplevda könet anses av alla vara betydande, men samtidigt talar flera om hur de kroppsliga attributen inte helt måste överensstämja med det självupplevda könet, utan att dessa förväntningar är något som skapas av samhälleliga normer. Här berörs enligt oss den föreställning, beskriven av Kroon och Lundgren (1996) samt Livingstone (2008) om att människor skall ha en helt enhetlig och koherent könstillhörighet på samtliga plan (det sociala, det biologiska, det mentala osv.). Intervjupersonerna motsätter sig därmed denna föreställning och menar istället att en koherens inte är nödvändig. Även här ser vi exempel på hur personerna lyfter upp vikten av att passera i sin omgivning som det kön man upplever sig tillhöra (Alm, 2000) som primär framför att vara könsmässigt koherent i övrigt. Vi tolkar det som att flera av de intervjuade lägger större vikt vid en koherens mellan det sociala könet och det självupplevda könet, än mellan några av de andra könsaspekterna, i alla fall under förutsättning att det sociala könet är primärt för omgivningens uppfattning av en persons könstillhörighet.

Att behöva leva upp till samhällets normerande ideal anses av en intervjuperson vara absurt:

Att på detta sätt vara tvungen att exakt matcha det kroppsliga idealet skulle till exempel innebära att kvinnor med extremt små bröst måste vilja genomgå bröstförstoring för att få ses som kvinna och att män med brösttillväxt måste vilja operera bort dem för att få ses som man. Jag finner det absurt att ställa sådana krav.

En annan intervjuperson menar att det inte finns någon anledning till att kroppsliga attribut måste matcha någon form av ideal för hur de olika könen skall se ut, och påpekar att kön inte kan kategoriseras så lätt. Vidare säger en annan att de kroppsliga attributen inte på något sätt

är avgörande för en persons könsidentitet. Dock är det ytterligare en person som svarar att de kroppsliga aspekterna ändå kan förstärka könsidentiteten och att det är lättare att "få ihop livet" om man i sociala sammanhang passerar som sitt upplevda kön. Vi tycker oss se att fler intervjupersoner resonerar på liknande sätt, då de beskriver att det kroppsliga får betydelse i bemötandet ifrån omgivningen:

Att trivas med sin kropp och att trivas med sitt kön är inte riktigt samma sak. Det viktigaste för just mig är att andra behandlar mig så som jag anser att jag vill bli behandlad, som en kvinna, för det är då jag kan känna mig lycklig.

Denna intervjuperson skriver dessutom att det skulle upplevas förkrossande att inte uppfattas som sitt upplevda kön. Samtidigt anser denne att det egna sättet att förhålla sig till kroppsuppfattningen och den omvärld man utsätts för spelar en betydande roll. Att uppleva sig ha en komplett könsidentitet kopplat till kroppsliga attribut anses av en annan intervjuad vara svårt för de personer som identifierar sig som intergender, och denne resonerar kring ifall det är möjligt att uppnå en könlös kropp. Istället talar densamma om att den kroppsliga upplevelsen är individuell och skiljer sig från person till person.

En person menar, till skillnad från resten av de intervjuade, att det är att fantisera om man tror att en könsidentitet skulle kunna kännas komplett utan det könsorgan som motsvarar det upplevda könet. Nästan alla andra anser å andra sidan att könsidentiteten inte är beroende av fysiska attribut så som kroppens utseende eller uppbyggnad. Könsidentiteten har enligt deras perspektiv inget samband med hur en person ser ut eller hur dennes kropp är sammansatt, utan hänger som flera gånger tidigare nämnts i ihop med en självupplevd känsla:

Jag har en kvinnlig könsidentitet, men föddes med en manlig kropp. Det innebär bland annat att jag har viss skäggväxt kvar och penis mellan benen. Skulle det omöjliggöra min kvinnliga könsidentitet på något sätt? På samma sätt finns det gott om födda kvinnor med PCOS och Hirsutism som får skäggväxt, kraftig manlig kroppsbe håring och förstorad klitoris. De skulle på många sätt se rätt manliga ut, betyder de att de plötsligt förlorar sin kvinnliga könsidentitet? Givetvis inte.

Vi ser även här att de intervjuade i vår studie i likhet med de i Gillsunds (2002) uppsats menar att kroppen är irrelevant för bestämmandet av könsidentiteten. Oavsett i hur stor grad kroppen är kvinnlig respektive manlig så förblir könsidentiteten oförändrad. De är enligt dessa personer helt enkelt två helt skilda saker.

En intervjuad menar på att fysiska attribut inte kan få en att känna sig mer hel som människa, utan att det snarare bara får en att känna sig mindre udda. Även denna person uttrycker dock en önskan om att kunna passera socialt, att få acceptans från omgivningen och att kunna vara öppen med vem denne upplever att den är:

Jag behöver inte en manlig kropp för att veta att jag är kille. Däremot kan man bli väldigt obekräftad i sin identitet av andra människor och samhället om ens mentala kön inte stämmer med hur folk uppfattar ens kroppsliga kön. Då kan det vara svårt att inte själv börja tänka som resten av samhället, och börja tro att man behöver särskilda saker för att vara det man är. Men i själva verket behöver man ingenting utanför en, inte ens kroppen.

En person upplever sig inte ha något som helst behov av att besitta alla kroppsliga attribut för att känna sig komplett. Många av de svarande menar att det som krävs för att fullständigt känna sig som det kön de identifierar sig som är just att omgivningen delar deras egen uppfattning om vilket kön de tillhör. Detta skulle enligt nämnda personer leda till en större livskvalitet samt en ökad självkänsla. En annan hävdar å andra sidan att det som egentligen krävs är att man själv tar fasta på sin egen upplevelse av vem man är och vad man identifierar sig som. Samtidigt menar denna person på att detta kan vara mycket svårt att göra i de fall omgivningen signalerar att man är någon annan än den man själv upplever sig vara:

Det krävs egentligen ingenting förutom att jag själv tar fasta på min upplevelse av vem jag är. Upplevelsen och vetskapen finns där hela tiden, så när jag lyssnar på den så är det uppenbart för mig hur det ligger till. Jag behöver lyssna mer på den rösten än på människors röster som säger åt mig att jag är något jag inte är, för att känna att jag är den jag är.

Ur dessa resonemang kan vi tolka att omgivningen inte alltid behöver påverka relationen till den egna identiteten. I de fall en person besitter en individuell förmåga att lyssna till sin egen inre röst bidrar det till att denne kan bortse från de signaler som omgivningen enligt Ahmadi (2003) sänder tillbaka till den egna personen.

6.2.3 Upplevelse av sin egna kropp och huruvida kroppen är föränderlig eller ej

Likt de intervjuade i Gillsunds (2002) studie upplever våra intervjupersoner ett ogillande och en aversion mot sina egna kroppar, samt en längtan bort ifrån den egna kroppen. Hos dessa kan kroppen betraktas som en last och som någonting som står i vägen för personernas välmående, vilket gör att en korrigering kan bli viktig även för att må bra i sig själv. I det här fallet kan en korrigering handla om just detta, till skillnad från tidigare exempel då den ställts i relation till att omgivningen skall se en som det kön man själv upplever sig vara:

Har börjat känna aversion mot min kropp, kan inte se mina bröst i en spegel, kan inte röra vid dem, längtar efter att ha en manlig kropp. Skulle kännas som en fullkomlig frihet.

Enligt ovannämnda citat väljer någon att beskriva upplevelsen av den egna kroppen. Vi tycker oss som tidigare nämnt kunna se att våra intervjupersoner upplever sina kroppar på olika vis. En person uttrycker hur dennes kropp aldrig kommer att kännas helt rätt då denne inte har det ”rätta” könsorganet, och för vissa intervjupersoner anses de kroppsliga attributen vara starkt betydande:

Jag trivs inte med hur min kropp ser ut idag. Jag mår rent ut sagt psykiskt dåligt av det. Jag är övertygad om att när jag fått genomföra de förändringar jag önskar kommer mitt psykiska välbefinnande att öka. Varför har jag ingen aning om.

Gällande innebörden av könskorrigering operationer varierar intervjupersonernas åsikter och vi har fått svar som både uttrycker att dessa inte är nödvändiga och svar som beskriver dem som högst nödvändiga. En intervjuad uppger att det enda alternativet för att kunna bli betraktad som man eller kvinna är att ha det könsorgan som förknippas med respektive könskategori. Vidare är det en intervjuperson som uttrycker en önskan om att vara androgyn och med det följer ett mål att operera bort bröst och få en mörkare röst:

Genom att genomgå en könskorrigering (antingen helt eller delvis) uppnår jag

dessa mål och får en kropp jag trivs med. Om de (mina utredare) inte ger mig diagnosen kommer jag bekosta en egen bröstoperation samt förmodligen självmedicinera (ta hormoner på eget initiativ) för att uppnå det resultat jag önskar.

Att kroppsligen korrigeras sin kropp ses därmed av de flesta intervjuade som något mycket betydande och många av dem betraktar kroppen som en könsaspekt med möjligheter till förändring, medan den mentala könsaspekten av flera sågs som något mer fast och opåverkligt. Någon exemplifierar hur psykoterapi och hormonterapi tidigare har använts i ett försök att förändra personers mentala kön, men att detta snarare än att visa på framgång har frambragt lidande för de personer som utsatts för detta. Samma person resonerade vidare att det som då återstår att förändra är kroppen. Könskorrigering åtgärder i form av exempelvis operationer samt hormontillskott betraktas av vissa av våra intervjupersoner därmed som en stor möjlighet att kunna förändra sina kroppar så att de av sig själva och omgivningen uppfattas så som de upplever sig själva.

Vi ser att vissa av våra intervjupersoners resonemang i motsättning till det precis nämnda tyder på att det biologiska kön man är född i kan upplevas som svårare att förändra, då det trots könskorrigering åtgärder inte är fullt möjligt att uppnå en fullkomlig biologisk kropp som motsvarar det upplevda könet. Trots att det kan orsaka kraftigt obehag och vantrivsel menar en intervjuperson att det därmed är mer möjligt att intala sig själv att man har en viss könsidentitet, än att skapa ett annat fulländat biologiskt kön än det man föddes med. En annan person anser även denne att det biologiska könet i grunden är omöjligt att förändra, medan ytterligare en intervjuperson uttrycker ett förhållningssätt gentemot det biologiska könet som något både föränderligt och oföränderligt. I denna persons resonemang ses yttre typiska ”könsattribut” som mer eller mindre föränderliga medan en skarp gräns, enligt vår tolkning troligtvis mellan könen, bara blir synlig då man ser till individens kromosomsammansättningar.

6.2.4 Genomgå kroppsliga och könskorrigering åtgärder

Möjliga tillvägagångssätt för att korrigeras kroppen på ett önskvärt sätt sågs av flera intervjuade vara att genomgå hormonbehandling och könskorrigering. Att påverka det sätt kroppen uppfattas av omgivningen genom att förändra kroppsliga attribut beskrivs av flera intervjupersoner som ett annat tillvägagångssätt. Att använda ”binder” (linda bröstet) och/eller att använda en mörkare eller ljusare röst nämns som exempel på hur man kan göra detta. De intervjuade beskriver att könskaraktäristika är påverkbara och därigenom kan användas för att påverka omgivningens uppfattning om vilken könstillhörighet en person har. En intervjuperson lyfter dock fram att det kan kännas svårt att förändra det fysiska könet pga. hur operationsmetoderna och hormonbehandlingarna ser ut i dagsläget. Vidare resonerade en annan att det inte är möjligt att förändra alla sina kroppsliga attribut. Denne beskriver hur fertila organ i kroppen, så som livmoder, äggledare eller testiklar med spermier, inte kan opereras fram med den medicinska kunskap som finns idag. Fysiken och kroppen beskrivs här som föränderliga om än inte fullt ut och genom Carlsson (2001) kan detta tolkas som att det återfinns en inneboende essens i kroppen trots dess omformbarhet. Dock anser vi att essensen kan betraktas som relativ då en av intervjupersonerna ställer den i relation till dagens medicinska kunskaper. Är kroppen genom dessa resonemang då bara relativt påverkbar eller har den potential till total omformbarhet? Skulle kroppens essens upphävas totalt om människan bara fick mer djupgående kunskaper inom medicin?

En intervjuperson uttrycker en osäkerhet gällande om denne vill genomgå könskorrigering

operationer eller ej, och andra uppger att könskorrigering inte är ett måste, men något önskvärt. För en svarande handlar behovet av könskorrigering operationer om något individuellt där varje individ skall genomföra endast det man känner att man önskar och är i behov av. Alla ingrepp bör enligt denna person övervägas då de medför risker och vidare poängteras att valet att *inte* genomgå dessa åtgärder inte gör en individ till mindre man eller kvinna:

Är man mindre man eller kvinna då? Nej, verkligen inte. Ska vi börja att definiera folks kön utifrån könsorganet så blir vi tvungna att tvinga alla att gå runt nakna. Det är inte önskvärt och inte särskilt vettigt heller.

Att genomgå könskorrigering åtgärder upplevs som mycket önskvärt av en av intervjupersonerna som väljer att leva som transvestit utåt, men som det upplevda könet inom sig. Densamme menar att de inre upplevelserna är av störst vikt, men att en könskorrigering skulle leda till att få "bitarna att falla på plats". Dock har denne övervägt riskerna och valt att inte genomgå operationer på grund av sin familj. Vi ser hur detta hänsynstagande till omgivningen skulle kunna tyda på hur betydande omgivningens respons på intervjupersonen sociala könsidentitet kan vara. Valet att inte genomgå en könskorrigering skulle även kunna bero på risken för att familjen inte skulle ha förståelse för beslutet, och att personen av rädsla för förskjutning eller negativa reaktioner väljer att avstå. I de fall då transsexuella personers identiteter inte respekteras tenderar det som tidigare nämnts att ha en negativ inverkan på deras välmående (Larsson/Lilja/Fossum et al. 2008), vilket vi ser som en förståelig anledning till att känna ambivalens inför ett sådant beslut. Samtidigt är vi medvetna om att detta beslut lika gärna skulle kunna bero på en önskan om att t.ex. bespara familjen den oro som könskorrigeringen kan tänkas innebära, med tanke på att det alltid finns hälsorisker med en operation. Vi ser dock även att detta uttryckta beslut alternativt kan bero på något helt annat än det vi har diskuterat just här.

Alla intervjupersoner beskriver sig inte ha behov av att genomgå könskorrigering operationer och vissa önskar överhuvudtaget inte göra detta. En person ser inte att det kvinnliga och det manliga könsorganet har någon distinkt gräns och att detta, tillsammans med tanken om att det finns en risk att förlora njutning, har fått personen att förhålla sig tveksam till könskorrigering operationer. En annan lyfter fram en oro angående hur en könskorrigering åtgärd kan komma att påverka den egna psykiska hälsan:

Jag vet att jag aldrig kommer bli som en biologisk man, är därför rädd att ett strävande efter det kommer leda till besvikelse/depression/självförakt.

Dessa intervjuade ser enligt oss inte ett såpass starkt egenvärde i att ha ett könsorgan som är samstämmigt med könsidentiteten att andra saker och aspekter inte kan prioriteras före. Att innehavandet av ett enhetligt kön övervägs här tycks oss få stå tillbaka för sådana saker som den psykiska hälsan och till viss del risken för att fråntas möjligheten till njutning. Ofta önskar intervjupersonerna i första hand att förändra sådana attribut som gör det lättare för dem att uppfattas som det kön de upplever sig tillhöra och vara. De beskriver att det är viktigt för dem att kunna "passera" socialt och därför är de korrigering åtgärdernas mål i första hand att omgivningen skall identifiera dem på samma sätt som de identifierar sig själva.

Att den egna högst subjektiva känslan av sig själv är det som avgör identiteten har vi redan flera gånger varit inne på. Detta stämmer inte överens med de resonemang Frisen och Hwang (2006) för när de menar att identiteten uppstår genom kombinationen av individens och

omgivningens uppfattning, och inte som många intervjupersoner menar, enbart genom individens självupplevelse. I resonemangen ovan belyses dock komplexiteten i identiteten och hur den trots sin enligt många intervjuade orubbliga kärna motsägelsefullt nog inte är helt fränkopplad omgivningens inverkan. Man kan tolka de intervjuades resonemang som att omgivningen inte kan förändra identitetens essens, vilken förblir som den alltid har varit, men att den ändå får konsekvenser för den enskilde. Den ”spegelbilds”-effekt omvärlden enligt Ahmadi (2003) har gentemot individen är uppenbarligen av vikt för de intervjuade och för deras välmående. Kanske kan det vara så att identiteten är fast och att omvärldens bekräftelse inte rör på den men istället har en direkt inverkan för *hur individen mår* i sin identitet? Omgivningen påverkar förenklat sagt i sådana fall inte identiteten utan personens relation till sin identitet.

6.3 NÄR OMGIVNINGEN SKAVER

Som av ovanstående rubrik framkommer så är det många av intervjupersonerna som berättar om de erfarenheter de haft då omgivningen och deras självupplevelser har skavt mot varandra, dvs. inte har varit samstämmiga, vilket många gånger resulterat i en känsla av olust. Som tidigare nämnt är det flera som betonar vikten av att passera, det vill säga att omgivningen uppfattar personen som det kön personen själv uppfattar sig som. Detta påverkar hur dessa intervjupersoner mår och uppfattar sig själva, både i de fall då de passerar och då de inte lyckas passera.

Hormoner och plastikoperationer är enligt många av de intervjuade en avgörande faktor för att kunna passera socialt och att det är genom detta som omgivningen uppfattar dem såsom de själva önskar. Vissa framhåller även vikten av att lära sig och öva på det motsatta könets könsuttryck för att man skall kunna smälta in. Vi ser att intervjupersonerna anger synliga attribut som hjälpsamma för att lyckas ”passera” som det kön de upplever sig att vara. Alm (2000) talar om hur kroppen och fysiska symboler kan fungera som grindvakter mellan att lyckas eller inte lyckas med detta. Kroppen blir här enligt oss starkt betydande i sociala sammanhang.

En intervjuperson menar att denne vill kunna uppfattas som sitt upplevda kön utan att behöva ”anstränga sig” för att uppnå detta. Denna önskan kan enligt oss vara en orsak till att vilja korrigera fysiska attribut på sin kropp och därmed lyckas passera de ”grindvakter” som Alm (2000) talar om. Att göra ingrepp, både fysiska och hormonella, kan enligt Rowland och Incrocci (2008) i dessa fall ha en god psykosocial effekt då detta kan öka individernas tillfredsställelse. Denna ökande tillfredsställelse ser vi som en effekt av upplevelsen av att omgivningen ser och bemöter en individ som dennes självupplevda kön.

6.3.1 Att leva upp till omgivningens förväntningar

De flesta intervjupersoner uppger sig ha försökt att leva upp till förväntningar som kopplats till deras biologiska kön, och samtliga talar om en period eller flera perioder av sitt liv då de agerat utefter dessa förväntningar. Dock var det inte alla som agerade utefter dessa förväntningar på en medveten nivå. De försökte genom flera olika sorters ansträngningar att leva upp till de förväntningar som omgivningen hade på dem utifrån deras biologiska kön. Det kunde röra sig om allt ifrån kläder, frisyrier, uppförande och att anamma fritidsaktiviteter som omgivningen såg som stereotypa för personens skenbara könstillhörighet. Sådär beskriver en intervjuperson hur denne har agerat utefter förväntningar på sitt biologiska kön i flera perioder

av sitt liv:

Man vill ju smälta in och kunna leva upp till andras förväntningar på en. Jag försökte t.ex. spela fotboll eftersom pappa blev glad av det och alla jämnåriga killkompisar spelade fotboll, fast jag eg. aldrig varit sportintresserad alls'. Mitt sista "ryck" gjorde jag efter gymnasiet när jag tänkte att jag skulle göra lumpen, med katastrofalt resultat eftersom det inte alls var min grej. Det kändes jättejobbigt, jag fick panik och klarade helt enkelt inte att leva upp till det, fast jag ville. Jag mådde bara jättedåligt.

Någon beskriver responsen som omgivningen signalerade i samband med ett agerande utefter förväntningar kopplade till dennes skenbara könsstillhörighet som positiv, men menar precis som flera andra av våra intervjupersoner att det även medförde negativa konsekvenser. Att försöka uppträda utefter normer förknippade med det biologiska könet sågs som svårt för samtliga och en beskriver denna situation som en konflikt:

För transsexuella blir konflikten att vi upplever en könsidentitet men vår kropp återspeglar en annan och genom det sociala könet som folk antar tvingas vi in i ett socialt kön vi kanske inte alls kan se oss själva i.

Många beskriver att de inte orkade upprätthålla skenet särskilt länge, samt att de mådde mycket dåligt av att göra detta:

Men i mig så kände jag inte att jag var fin eller bra, jag kände bara ångest och äckel över mig själv och ett behov av att försöka få folk att tycka om mig. Det var som att bära runt på ett ständigt mörker som människorna omkring mig inte såg.

Några av intervjupersonerna beskriver den tidsperiod då de ännu inte hade insett att de var/är transsexuella eller har/hade en könsidentitet som inte stämde överens med det fysiska, biologiska och sociala könet. De beskriver denna period som problematisk och präglad av varierande grader av vantrivsel. Någon beskriver upplevelser av ett ständigt utanförskap och känslor av att inte kunna passa in någonstans, "att falla mellan stolarna". Ytterligare en person beskriver känslor av illamående av att bli rubricerad som tjej, flickvän etc. En av de intervjuade beskriver den tid då denne fortfarande levde som det förväntade könet, trots en insikt om att den egna könsidentiteten var inkongruent med omgivningens uppfattning av personen. Även denna tid beskrivs som påfrestande och det framhålls som jobbigt att ha behövt växla mellan två olika sätt att presentera sig själv, ett sätt inför familj och vänner och ett annat sätt på t.ex. arbetsplatsen.

Alms (2000) presenterar en tanke om att personer kategoriseras samt bedöms av allmänheten, och att detta gör att man eftersträvar att leva upp till de förväntningar som omgivningen ställer på en. Via dessa tankegångar tror vi oss se en av flera möjliga förklaringar till varför våra intervjupersoner tidigare har agerat utefter det kön de förväntats vara. Känslor av att inte passa in och att "falla mellan stolarna" är enligt oss sällan något som betraktas som önskvärt. Det resonemang som beskriver transsexuella personers situation som en konflikt tycker vi belyser hur omgivningen och den upplevda könsidentiteten på ett sätt kan "skava" mot varandra.

En intervjuperson beskriver responsen på att försöka leva upp till förväntningarna som positiv, vilket vi ser kan vara en orsak till att försöka leva utefter dessa normer. En annan

orsak finner vi i Livingstones (2008) resonemang där denne hävdar att det i samhället finns vissa negativa fördomar mot transsexuella personer. Vi anser att sådana stigmatiserande fördomar som transsexuella personer riskerar att möta från sin omgivning skulle kunna vara en bidragande orsak till att välja att anpassa sig efter normer och förväntningar.

Intervjupersonerna beskriver även andra negativa följder av att den egna könsidentiteten upplevs olika av omgivningen och av personen själv. En person framhåller att det leder till sociala problem och jobbiga ställningstaganden då det gäller att välja toalett eller dusch, då dessa i regel bara är anpassade efter två möjliga könstillhörigheter. Även personnummer och identitetsuppgifter uppges som ett hinder för att kunna passera som sitt upplevda kön, då dessa kategoriserar individer efter de konventionella könen "man" eller "kvinna".

Här ovan ser vi ett nytt exempel på det som Alm (2000) beskriver om att omgivningen är med och bedömer personer och i detta fall kan vi se hur samhällsstrukturer är normativt uppbyggda. Dessa struktureringsformer anser vi skapar en försvårade miljö för transsexuella personer när det kommer till att passera som sitt upplevda kön. Vi ser även hur samhällets normer enligt heteronormativa perspektiv (Ambjörnsson, 2006) påtvingar människor att kategorisera sig vare sig de vill det eller ej, då man måste göra ett aktivt val när man t.ex. väljer toalett.

En annan intervjuad framhåller att de negativa konsekvenserna av att inte leva ut sin inre identitet kan leda till ångest och depression, vilket av denne beskrivs som vanligt bland transsexuella. Ytterligare en annan svarande lyfter fram social fobi som en möjlig negativ följd av att omgivningens uppfattning om ens identitet inte överensstämmer med den egna:

Vi är sociala varelser och inget finns inom oss som inte bekräftas av omgivningen i social interaktion. Det sociala könet avgör hur man behandlas och om det ständigt känns fel, så blir det omöjligt att känna sig bekväm i alla sociala sammanhang. Jag tror inte det är en slump att så många transsexuella jag pratat med har eller har haft en utpräglad social fobi, mig själv inräknat.

6.3.2 Att passera som sitt upplevda kön

Att passera som sitt upplevda kön beskrivs av flera intervjupersoner som något positivt, eftersträvansvärt och som leder till välmående. Någon beskriver sig vara gladast och må som bäst av att bli sedd samt bli accepterad som det kön personen identifierar sig som och någon annan menar att det är viktigt att familjen är accepterande..

En person uppger att transsexuella personer ofta i sin strävan efter att passa in betar sig som en stereotyp av det kön personen identifierar sig med. Några menar på att det krävs omfattande träning för att kunna bete sig naturligt som något annat än det som individen har socialiserats in i sedan tidig barndom. Det sociala könets beteende och könsuttryck anses då inte vara biologiskt förankrat utan beskrivs mer som sociala konstruktioner. En person väljer att i sitt svar göra en uppdelning mellan det biologiska könet och det sociala könet, där det sociala könet går att påverka genom klädval, kroppsspråk, röstläge och på andra sätt. En annan beskriver sig känna en stor skillnad i hur folk ser på denne efter att personen börjat leva som det kön denne identifierar sig som:

Inte supermanlig på ngt macho eller grabbigt vis, men männen i min familj är inte sådana, så varför skulle jag plötsligt bli det bara för att jag äntligen "får" vara man? Men jag känner mig inte flytande eller mittemellan eller så. Skillnaden mot

förut är att jag kan vara mig själv utan att uppfattas som ett negativ till ett foto, allting tolkat tvärtemot... Plötsligt uppfattas jag som den rätt lågmälda kille jag alltid känt mig som, istället för den buffliga kvinna folk ofta har tyckt sig uppleva.

Citatet ovan påvisar enligt oss att omgivningen kan bedöma och bemöta människor mycket olika beroende på vilken könstillhörighet de uppfattas ha. Att omgivningen bemöter människor olika beroende på könstillhörighet ser vi som en följd av det enligt queerteorin beskrivna heteronormativa samhälle (Ambjörnsson, 2006) som vi lever i. Det finns enligt teorier som vi tidigare nämnt heteronormativa föreställningar inom samhällets olika institutioner som förutsätter att det kön man tolkas som även är det kön man upplever sig vara (Alm, 2000). Vi anar då en risk att omgivningen inte problematiserar eller ifrågasätter sitt bemötande gentemot personer som inte lever efter heteronormativa föreställningar.

En svarande menar att det är viktigt att passera som sitt upplevda kön för att inte få det svårt i framtiden. Personen resonerar vidare att även om personer i omgivningen kan försöka vara hänsynsfulla och tilltala personen med det pronomen som denne föredrar så handlar könsbaserat socialt samspel om många subtila saker. En person beskriver sin önskan om att "bli läst" som dennes självupplevda kön, och att folk skall sluta läsa denne som det andra könet, vilket personen ogillar. Intervjupersonen beskriver att denne idag tas för man, kvinna och oplacerbar om vartannat. För att fullt ut kunna se sig som det självupplevda könet beskriver en annan intervjuperson sig ha behov av:

Att jag aldrig hör att jag är något annat, vare sig jag har kläder på mig eller inte så måste jag alltid uppfattas av andra och mig själv som kvinna, om någon skulle säga något annat skulle jag bli totalt förkrossad, nästan helt oberoende av vem som sa det.

Att passera socialt som sitt självupplevda kön presenteras i dessa utsagor som mycket betydande och då att passera som det kön personerna upplever sig ha. Benjamin poängterar att transsexualism inte endast handlar om att uppträda som det kön personen upplever sig vara, utan även att fungera som det upplevda könet på en funktionell nivå (Chiland, 2004). Vad en funktionell nivå innebär kan vi helt inte avgöra, men vill ändå koppla detta till en intervjupersons tankar om "subtila saker" i sociala samspel. Där tolkar vi att även om omgivningen tar hänsyn till den transsexuelle personens upplevelse och tilltalar denne med det pronomen personen önskar, så betyder inte detta att det är tillräckligt för att personen skall bemötas som sitt upplevda kön fullt ut. Exempel på "subtila saker" tror vi kan vara att fortfarande tillskriva personen vissa egenskaper som endast baseras på förväntningar på dennes biologiska kön och därmed omedvetet bemöta personen utifrån dessa föreställningar. Vi resonerar att den funktionella nivån innebär att kunna passera samt bemötas som sitt upplevda kön i alla kontexter, utan att andra människor behöver göra det av hänsyn eller ens är medvetna om en inkongruens mellan personens upplevda kön och dess biologiska kön.

En svarande beskriver att det krävs träning för att kunna bete sig naturligt som ett visst kön om man tidigare socialt lärt sig och hanterats som det motsatta könet. Det är enligt Connell (2002) många människor som väljer att konstruera sig själva som mer eller mindre maskulina eller feminina, vilket inte bara gäller personer som bryter mot de heteronormativa föreställningarna kring kön. Butler (i Hammarén/Johansson, 2009) anser att en persons könstillhörighet inte automatisk gör att personen är på ett visst könsnormativt sätt. Istället är det faktum att personen agerar på ett visst könsnormativt vis som gör att denne upplevs vara typiskt "manlig" eller "kvinnlig" (Hammarén/Johansson, 2009). Med Butlers teori i beaktande

resonerar vi kring transsexuellas eventuella behov av att agera stereotypt, vilket vi skulle vilja koppla till att vi ser hur sociala förväntningar på ett kön oftast är stereotypa föreställningar. Att då leva upp till dessa stereotyper tror vi kan vara ett tillvägagångssätt för att inte riskera att misstolkas som något annat än just sitt upplevda kön.

En person beskriver dock att hur viktigt det än må vara att passera så räcker det inte fullt ut för att känna sig som det kön denne identifierar sig som. Det finns även andra aspekter som spelar roll för att denna person skall känna en slags fullständighet, så som erfarenheter och könsorgan, vilka personen upplever att den inte har:

(...) att människor accepterar mig som det och bemöter mig därefter. Det räcker till 95%, men för att det skall vara möjligt måste jag ju ha ett utseende, kroppsspråk, röst osv som gör att folk tar mig för tjej. Sen tror jag aldrig att jag kommer känna att min kropp är helt rätt, för jag saknar ju könsorgan och jag är "berövad" på en barndom som flicka.

7. SAMMANFATTNING

För att skapa struktur i vår sammanfattning har vi för tydlighetens skull valt att dela upp denna utefter våra frågeställningar. Vi väljer här att lyfta upp mer generella resultat och mönster i vår empiri, samt sådant som vi har upplevt som särskilt intressant.

Hur uppfattar transsexuella personer transsexualism och olika aspekter av kön?

Något som vi har funnit som relevant är att en och samma innebörd kan namnges på många olika sätt. Detta var för oss mycket påtagligt då vi inledningsvis tänk att utföra vår uppsats med hjälp av transsexuella personers perspektiv. Det visade sig dock inte vara önskvärt eller självklart för alla de personer vi kom i kontakt med att omnämna sig själva som transsexuella, då det som vi tidigare betraktat och samhället fortfarande betraktar som transsexualism kan benämnas i helt andra och flera olika termer. Flera av våra svaranden föredrar helt andra identifikationer framför att identifiera sig främst som transsexuella.

Även då det gäller diskussionerna om **kön** har svaren från våra intervjuade varierat i hög grad, men gemensamt för alla är att de på ett eller annat vis *förhåller sig* till begreppet och fenomenet kön, även om de tillskriver det olika innebörd. Vi finner det även intressant att alla omnämner ”man” och ”kvinna” och att det är tydlig att samtliga förhåller sig till dessa kategorier oavsett om de sällar sig till föreställningen om ”man” och ”kvinna” som två givna könstillhörigheter eller ej, och vi ser även att många ser kön som uppdelbart i flera delaspekter. Kön omnämns bl.a. kunna vara: en definition med ursprung i fortplantningsprocessen, något kulturellt och symboliskt, en lögn, något icke-existerande, något påverkbart och något som ej är påverkbart. Könsidentiteten, det mentala könet, omnämns i några fall som essentiell medan uttrycken för den, det sociala könet, ses som konstruktioner. Det förekommer även varierande resonemang om huruvida kön och genus är två åtskilda saker.

Vad kan transsexuella personer se som föränderligt respektive oföränderlig gällande kön?

Gällande könsidentiteten är det ett flertal av våra intervjupersoner som väljer att betrakta den som föränderlig. Könsidentiteten beskrivs bl.a. som det kön en individ själv upplever sig ha samt att könsidentiteten likväl som andra typer av identiteter av varierande anledningar kan skifta under en individs livsprocess. Å andra sidan anser några att den upplevda könsidentiteten kan vara svår att förändra, och även de som resonerar kring att könsidentiteten kan vara föränderlig tror att den kan vara svår att påverka medvetet. Även det kroppsliga könet, det juridiska könet och det sociala könet beskrivs i vissa fall som föränderliga över tid.

Vi ser att vissa av våra intervjupersoner i sina resonemang beskriver det biologiska könet som svårföränderligt och att de könskorrigeringar som trots allt kan genomföras inte kan skapa en fullkomlig biologisk kropp som motsvarar det upplevda könet. Ibland betraktas det biologiska könet som något både föränderligt och oföränderligt eller som något som inte går att påverka alls. Vid jämförelse mellan det mentala könet och det kroppsliga könet ser vi att det fanns delade meningar om vad som är lättast att påverka. Ett förekommande resonemang är att könsidentiteten och det mentala könet är väldigt svårt att förändra då det sitter djupt förankrat i personens identitet, medan kroppen är möjlig att förändra genom exempelvis könskorrigeringar.

Då det sociala könet och genus diskuterades i intervjupersonernas svar tycker vi oss kunna se relativt likartade resonemang kring dess innebörd och betydelse. Flertalet ser det sociala könet som föränderligt och flexibelt. Det sociala könet anses kunna anpassas och ändras genom exempelvis könskorrigering åtgärder, val av kläder, röst och kroppsspråk. Det förekommer även resonemang om att ett förändrat socialt kön kan kräva mycket träning och nya socialiseringsprocesser för att i samhället kunna passera som det kön man önskar.

Vad kan av intervjupersonerna anse utgöra grunden för könsidentitet?

Vi ser att flertalet intervjupersoner är eniga om att könsidentiteten grundar sig i en känsla hos den egna personen, och att den bara kan definieras av den enskilde själv. Könsidentiteten ges en högst betydande roll i deras diskussioner kring kön, även om intervjupersonerna presenterar olika syn på vad det mentala könet har för innebörd och betydelse. Exempelvis beskrivs könsidentiteten som: något självklart, något som inte är självklart, något komplext, ett ”medvetet” ställningsstagande, hur väl man kan relatera till i första hand ”man” eller ”kvinna” eller något som har fastställts av hjärnan. Som tidigare nämnt så ser flera av våra intervjupersoner att det finns fler än två möjliga könsidentiteter. Några uttryckte enligt oss en syn på att könsidentiteten består av en essens som är svår eller omöjlig att påverka, medan flera andra ansåg att könsidentiteten kan vara något som skiftar över tid.

Kan en könsidentitet upplevas komplett utan att man kroppsligen har de fysiska könsattribut som förknippas med det upplevda könet?

När intervjupersonerna diskuterade betydelsen av kropp och fysiska könsattribut var det en intervjuperson som menade att könsidentiteten är direkt kopplad till det kroppsliga könet, medan de flesta andra valde att i sina svar åtskilja könsidentiteten från det kroppsliga könet och att tala om dem som två åtskilda saker. Därför tycker vi att det inte heller är förvånande att flera ansåg att könskorrigering åtgärder inte är nödvändiga för att känna sig komplett. Trots detta betraktar flera av dessa personer ändå kroppsliga attribut som betydande och högst väsentliga när det gäller självupplevelsen. Dessa blir viktiga för att man skall passera som det kön man upplever sig vara samt för att man skall kunna leva ut sin identitet och få den respekterad av sin omgivning, så att man i förlängningen även kan må bra i sig själv.

8. SLUTDISKUSSION

Det tycks oss som att synen på transsexualism är varierande då intervjupersonerna ger begreppet olika innebörd. Kritiken av synen på transsexualism som ett överskridande från ett kön till ett annat kan enligt oss ses som ett ifrågasättande av den konventionella uppdelningen av två kön i samhället. Det skulle även kunna vara en kritik av att betrakta transsexualism som en övergång, då en övergång förutsätter att personen tidigare varit ett annat kön än det denne idag upplever sig tillhöra. Synen av transsexualism som en övergång mellan kön motsätter att kön avgörs av en persons könsidentitet, under förutsättning att denna är fast och oföränderlig. Om könsidentiteten ses som fast medan transsexualism ändå ses som en övergång mellan två kön, blir det primärt det biologiska könet som betraktas vara i övergång medan könsidentiteten, som inte är i övergång, alltså betraktas som sekundär. Alltså hamnar fokus på fysisk korrigering och inte på personens självuppfattning och egna upplevelser.

Om transsexualism istället ses som ett tillstånd där man huvudsakligen känner sig tillhöra det ena könet, men ändå inte är helt fränkopplade det andra kan denna syn enligt oss ses som ett avvikande från en mer essentialistisk bild av kön som bestående av endast två separata och okombinerbara kategorier. När det talas om transsexualism som ett diagnostiserat tillstånd så skiljer sig åsikten om vem som har rätt att sätta denna diagnos. Man kan hos våra intervjupersoner i likhet med det Alm (2000) beskriver ana en oenighet kring vem som har befogenhet att bedöma om en person ”verkligt” är transsexuell. Då man betonar den enskildes egen inverkan på diagnosfastställandet ser man därmed dennes egen aktiva roll som betydande för ett adekvat avgörande. Då en transsexuell person menar att denne är diagnostiserad förmedlas en passivare förhållning till bedömningen, vilket leder till att mer vikt läggs vid utredarens bedömning och befogenhet att avgöra ”äktheten” i en persons transsexualism. Vi kan se att det finns en paradox i att den professionelle utredaren ges makten att avgöra huruvida en persons egen självupplevelse är korrekt och sann, när en självupplevelse är just en upplevelse som enbart personen själv kan ha insikt om.

Vi kan personligen förhålla oss kritiska till vissa av de bestämmelser och lagar som kontrollerar omständigheterna kring könskorrigering åtgärder. Vi ser t.ex. att det finns en problematik i att personer som har en stark önskan om att korrigera sin kropp måste erhålla en sjukdomsdiagnos för att beviljas statligt bekostade könskorrigering åtgärder. Diagnosen får enligt oss en grindvaktsfunktion som står i vägen för att transsexuella personer skall få tillgång till en kropp de trivs i. Premissen för att uppnå detta är att underkasta sig utredningsgången och att försöka erhålla sjukdomsdiagnosen. Ur ett konstruktivistiskt perspektiv ser vi dessutom att det inte behöver vara det transsexuella tillståndet i sig utan könskategorierna som skapar ”sjukdomen”. Vi ställer oss frågande till om det är etiskt försvarbart att försätta människor i en situation där de måste välja mellan att antingen sjukdomsstämplas eller att avstå den höga tillfredsställelse som de korrigering insatserna enligt dokumentation leder till.

En annan intressant aspekt som vi har reflekterat över är hur diskussionerna kan gå gällande kön och genus, samt hur effekter av förväntningar tillskrivna de olika könen kan gestalta sig. Enligt poststrukturalistiska tankegångar tilldelas olika kategorier, t.ex. ”kvinna” och ”man”, olika statuspositioner (Ambjörnsson, 2006). Om man förutsätter att dessa skillnader är konstruktioner och att män och kvinnor utan dessa konstruktioner skulle bete sig mer eller mindre likadant, oberoende av könstillhörighet, så tänker vi oss att mäns och kvinnors beteende och egenskaper skulle värderas på samma sätt. När var kategori är laddad med olika värden händer det något då ett och samma beteende betraktas i relation till respektive

kategori. Detta ser vi exempel på i vår empiri där det beskrivs att personer betraktas på olika sätt beroende på den könstillhörighet omgivningen bedömer att dessa har utan att de egentligen har förändrat sitt beteende. Det beteende som ses som t.ex. ”buffligt” blir i en annan kontext betraktat som ”lågmält”. Denna effekt kan betraktas som ett resultat av de enligt t.ex. queerteorin starka normativa föreställningar som enligt Frisen och Hwang (2006) orsakar att vissa egenskaper ofta blir förknippade med ett typiskt kvinnligt respektive typiskt manligt beteende.

Vi tycker att det är viktigt att diskutera huruvida det är möjligt eller inte att skilja kön och genus åt som två separata fenomen. Vi tänker oss att det blir problematiskt att hävda att kön är medfött och fast om *uttrycken* för kön, så som genus och socialt kön, är någonting som man lär sig. Vi har sett att det i likhet med Gillsunds (2002) studie finns intervjupersoner i vår uppsats som uttrycker en mer essentiell syn på att den egna könsidentiteten är något givet och medfött och samtidigt menar att uttrycken för denna könsidentitet är inlärdade beteenden, vilka enligt denna definition kan ses som konstruktioner. Vi ställer oss dock frågan hur något kan betraktas som essentiellt och fast, i det här fallet könsidentitet, om uttrycken för detta, socialt kön, betraktas som konstruktioner. Om man tänker sig att uttrycken säger någonting om vad kärnan är så blir det svårt att se kärnan och uttrycken, könsidentiteten och genus, som två skilda saker. Hur kan man veta vad man är, vilket kön man identifierar sig som, utan att man relaterar till och identifierar sig med något, t.ex. ett könspräglat beteende? Hur kan man leva ut något essentiellt genom en konstruktion? Är det verkligen att *leva ut* något fast (en könsidentitet) om man gör det genom konstruktioner (inlärdade beteenden)?

Om kön bryts ned i olika underkategorier och dessa underkategorier anses rymma stora variationsmöjligheter ser vi att uppdelningen av två binära kön blir ofruktbar. När kön betraktas som uppdelbart i flera inbördes varierbara kategorier genererar det ett gigantiskt omfång av möjliga könsutfall och att förenkla och kategorisera ned dessa i enbart två grupper kan därmed ses som mycket ohållbart. ”Kvinna” och ”man” som kön kan med denna förståelse inte betraktas som essentiella. När manligheten och kvinnligheten ses som förhandlingsbart omöjliggörs enligt oss förekomsten av en sann och fast essens, och kön blir därmed något föränderligt och konstruerbart.

Vi har vidare sett att normer är ett återkommande tema i vår empiri och att dessa har stor inverkan på föreställningar om kön. Trots att våra intervjuade faller utanför vissa normer gällande kön och är medvetna om detta så innebär det inte att samtliga per automatik tar avstånd ifrån alla normer kring kön. Vi resonerar som så att man skulle kunna tänka sig att en person som missgynnas av normer borde önska fransäga sig dessa normer helt. Detta tycker vi dock inte verkar vara fallet för våra intervjuade då de uttrycker ett behov av en koherens mellan hur omgivningen betraktar och bemöter dem och det kön de själva upplever sig vara. Vi finner inte detta särskilt förvånande då transsexuella personers välmående kan påverkas av deras möjligheter att uttrycka sin identitet och att få denna respekterad (Larsson/Lilja/Fossum et al., 2008). Vi tänker oss vidare att detta är allmänmänskligt och gäller alla människor oavsett identifikation. Att transsexuella personer medvetet anpassar sig efter vissa normer när de faller utanför andra är enligt oss förståeligt. De flesta människor anpassar sig efter normer oavsett identifikation eller könstillhörighet. Transsexuella personer bör inte behöva bryta mot normer mer än någon annan, bara för att de en gång har ”fallit utanför” en annan. Det vore enligt oss hycklande att hävda att de borde stå upp och medvetet bryta mot fler normer, då sådana val skall ske av egen vilja och om det är något man själv tycker är värt priset. Få kamper är värda sin kamp till vilket pris som helst. Var och en bör ha rätt till sin egen hälsa och att välja denna före politisk kamp är inte att hyckla, det är att tillåta sig att må bra i sig

själv. Kan och vill man kombinera detta bör det betraktas som något bra, men får aldrig ses ett måste, utan som ett fritt och icke-påtvingat val.

Att vikten att passera många gånger är starkare än en önskan om en kropp som överensstämmer med könsidentiteten tycker vi tyder på hur starka de rådande könsnormerna är i vårt samhälle. Att man inte kan respekteras och bemötas som det kön man önskar utan att ”manipulera” med sitt utseende tyder på att svängrummen för alternativa levnads- och varandeformer i dagens samhälle är väldigt små. Det faktum att man ens måste diskutera om dem som alternativa är enligt oss talande för hur stark inverkan dessa normer har. Att vara medveten om normer, makten som föreligger i normativa föreställningar och hur de verkar är av stor vikt för socialt arbete då det bevisligen finns personer som osynliggörs pga. dessa normer.

Vi har under uppsatsens gång kommit i kontakt med olika typer av litteratur och sett att vissa medicinska böcker, trots att dessa är mer eller mindre nyskriva, benämner transsexuella personer som ”män” kontra ”kvinnor” beroende på och med stöd i deras biologiska kön. Vi kan tycka att det är paradoxalt att medicin och hälsovetenskap finns till för att öka människors hälsa, men att transsexuella inom dessa forskningsfält ofta omnämns efter sitt biologiska kön. Det är absolut inte hälsofrämjande att kränka transsexuella personer genom att förbise deras identitetsupplevelser och att detta förekommer tycker vi tyder på både okunskap och på ett osynliggörande.

Avslutningsvis vill vi alltså lyfta fram att vi tycker oss se att det inte är ”sjukdomen”, diagnosen eller tillståndet i sig som är problematiskt för transsexuella personer – det är normerna och okunskapen kring transsexualism. Genom att belysa detta och alla de ämnen vi har behandlat hoppas vi att vi kan medvetliggöra fler människor om transsexuella personers erfarenheter och levnadsvillkor. Inom socialt arbete stöter man som professionell socionom ofta på människor i olika utsatta situationer och med hjälp av den kunskap vi ämnar förmedla med denna uppsats hoppas vi att professionella, blivande professionella samt samhället i övrigt istället för att öka osynliggörandet kan bidra till att minska det!

9. FÖRSLAG PÅ FRAMTIDA FORSKNING

Den undersökning vi har genomfört svarar endast för de intervjuade personer som har deltagit i studien. Därmed anser vi att det bör forskas mer inom samma ämne. Att undersöka transsexuella personers egna åsikter ser vi som väsentligt då det enligt oss är de själva som kan förklara sin situation och formulera sina upplevelser bäst. Den empiri vi fick in visade även på en stor individualitet kring egna upplevelser och åsikter. I och med detta skulle det vara intressant att göra en bredare studie för att kunna upptäcka fler perspektiv och förhållningssätt till våra behandlade teman.

Vi ser även att vidare forskning kring fenomenen transsexualism, kön och heteronormativitet kan belysa och uppmärksamma samhället på de problem som föreställningar kring dessa aspekter kan innebära för transsexuella personer. På detta sätt hoppas vi se en vidgad förståelse för hur den heteronormativa könsfördelningen styr vårt bemötande och agerande gentemot andra människor. En framtida förhoppning är att ett sådant uppmärksammande skall komma att leda till ett bättre bemötande gentemot transsexuella personer, både inom socialt arbete och i samhället i övrigt. Därför ser vi det som lämpligt att genomföra vidare undersökningar kring transsexuella personers psykiska hälsa och hur de själva uppfattar sig kunna få bästa möjliga stöd från den sociala sektorn.

Då transsexuella personer är beroende av en statlig utredning för att få genomgå könskorrigering åtgärder ser vi att detta kan ha en viss inverkan på dessa individers psykiska välmående. Det hade därför varit av intresse att se mer forskning genomdrivas kring denna utredningsprocess, för att på så sätt antingen förbättra/anpassa utredningen eller skapa diskussioner kring huruvida en utredning i dagens mening måste genomföras överhuvudtaget.

10. REFERENSER

Litteratur

Ahmadi, Nader (red.) (2003). *Ungdom, kulturmöten, identitet*. Stockholm: Liber AB

Ambjörnsson, Fanny (2006). *Vad är Quuer?* Stockholm: Natur och kultur.

Burr, Vivien (2003). *Social Constructionism*. London: Routledge.

Butler, Judith (2006). *Genus ogjort: Kropp, begär och möjlig existens*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.

Carlson, Åsa (2001): *Kön, kropp och konstruktion – En undersökning av den filosofiska grunden för distinktionen mellan kön och genus*. Stockholm: Brutus Östlings bokförlag Symposion.

Chiland, Colette (2004): *Transsexualism: illusion and reality*. London: Continuum

Connell, R.W. (2002). *Om genus*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos.

Dalen, Monica (2008): *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups utbildning

Frisén, Ann /Hwang, Philip (2006): *Ungdomar och identitet*. Göteborg: Natur & Kultur

Hammarén, Nils/Johansson, Thomas (2009): *Identitet*. Stockholm: Liber

Helkama, Klaus/Myllyniemi, Rauni/Liebkind, Karmela (2004) *Socialpsykologi: en introduktion* Malmö: Liber

Kvale, Steiner/Brinkmann, Svend (2009): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Kroon, Ann (2007): *FE/MALE asymmetries of gender and sexuality*. Uppsala: Uppsala universitet

Larsson, Sam/Lilja, John/ Fossum, Björn/Bergström-Walan, Maj-Briht/Berg Marianne (2008): *Vem får man vara i vårt samhälle? Om transpersoners psykosociala situation och psykiska hälsa*. Östersund: Statens folkhälsoinstitut.

Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red)(2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Meezan, William/Martin, I. Martin (2009): *Handbook of research with lesbian, gay, bisexual, and transgender populations*. New York: Routledge.

Money, John (1995): *Gendermaps – social constructionism, feminism and sexosophical history*. New York: The Continuum Publishing Company.

Rowland, David L/Incrocci, Luca (2008): *Handbook of Sexual and Gender Identity Disorders*. USA: John Wiley & Sons

Svenning, Conny (2003): *Metodboken : samhällsvetenskaplig metod och metodutveckling: klassiska och nya metoder*. Eslöv: Lorentz förlag

Thomassen, Magdalene (2005): *Vetenskap, kunskap och praxis: introduktion till vetenskapsfilosofi*. Malmö: Gleerups Utbildning.

Artiklar och uppsatser

Alm, Erika (2000): *Jakten på det verkliga könet: Om transsexualitet och konstruktionen av kön i svensk lagstiftning*. Glänta: no 2-3/2000

Gillsund, Sabina (2002): *Vad är ett kön? – Om sex transsexuella mäns syn på kön/genus och identitet*. Södertörns Högskola

Kroon, Ann/Lundgren, Eva(1996): *Den öppna kroppen och det låsta könet- den symboliska och dynamiska kroppen speglad mot psykiatrisk konstruktion av transsexualitet*. Sociologi Idag: no 4/1996

Livingstone, Tina (2008): *The Relevance of a Person-Centered Approach*. PCEP Journal: no: 7.2/2008

Wålinder, Jan (1967): *Transsexualism. A study of forty-three cases.*, Göteborg: Akademiförlaget/Gumpert

Internet

Vetenskapsrådet, forskningsetiska principer:

<http://www.vr.se/etik/publikationerochriktlinjer.4.45a6e939122880e7d8e80001820.html>
("Hur bör integritetskänsligt forskningsmaterial hanteras?"): Hämtad 2010-03-01

Hej!

Vi är tre socionomstudenter vid Göteborgs Universitet som håller på att skriva vår C-uppsats just nu. Vi söker personer som identifierar sig som transsexuella, genomgår en utredning för könskorrigering eller vill genomgå en utredning för könskorrigering och som kan tänka sig att ställa upp på mailintervjuer eller intervjuer. Syftet med vår uppsats är att undersöka intervjupersonernas bild av kön, genus och könsidentitet, samt synen på vad som är föränderligt eller oföränderligt gällande dessa ämnen. Vi vill även skapa en möjlighet att lyfta upp alternativa synsätt på kön, genus och könsidentitet och materialet för undersökningen kommer alltså att bestå av de intervjuer vi genomför på olika sätt.

Vi vill inte dra några generella slutsatser utifrån vårt material så Du som ställer upp på intervjun kommer på intet vis att bli en representant för t.ex. gruppen transsexuella. Vi är bara intresserade av att lyfta fram exempel på olika perspektiv som kan bidra till att öka kunskapen och synliggörandet av olika förhållningssätt till kön, genus och könsidentitet. För att vår studie skall gå att genomföra är vi beroende av att det finns personer som ställer upp och vi tycker att det hade varit roligt om Du ville delta. Vi har valt ämne för vår C-uppsats helt på egen hand och är mycket intresserade av dessa frågor. Vi är med vår undersökning inte ute efter att få fram några rätta svar på dessa frågor, utan snarare olika sätt att se och förhålla sig till dem. Din medverkan är av stor betydelse för vår forskning och vi är mycket tacksamma om Du vill ställa upp med Dina perspektiv och tankar.

Vi kommer självklart att både under undersökningens gång samt i den färdiga uppsatsen skydda Dig, Dina åsikter samt uppgifter enligt Vetenskapsrådets etiska riktlinjer genom att:

- Medverkan sker på helt frivillig basis och att Du när som helst kan välja att ta tillbaka Din medverkan.
- Dina uppgifter och uttalanden kommer att behandlas och presenteras anonymt.
- Vi inte kommer att avslöja sådan information som gör att man kan identifiera Dig utifrån Dina svar.
- Vi utlovar tystnadsplikt samt sekretess och att ingen utanför forskningsgruppen kommer att ta del av det sekretessbelagda materialet.

Vill Du ställa upp på en intervju och träffa oss personligen är vi mycket tacksamma för detta, dock har vi ingen större möjlighet att ta oss utanför Göteborgsområdet. Vi är därför lika tacksamma för ett intervjudeltagande via mail, då denna information är precis lika värdefull. Fördelen med en mailintervju är att Du får möjlighet att ordentligt reflektera över Dina svar hemma i lugn och ro.

Materialet kommer att presenteras i form av en C-uppsats som förväntas vara färdig i maj 2010. Vill Du ta del av denna går detta givetvis att ordna.

Tack på förhand! Känner Du osäkerhet kring något som berör studien eller har andra frågor kontakta gärna oss och/eller vår handledare på Institutionen för socialt arbete, Göteborgs Universitet.

Bilaga 1, Deltagandeförfrågan

Med vänlig hälsning

Ida Eriksson Byröd, Malin Carlsson och Malin Eliasson

Mail: XXXXXX

Telefonnummer: XXXXXX

Handledare: Jari Kuosmanen, Fil. Dr. Universitetslektor

Mail: XXXXXX

Telefonnummer: XXXXXX

Adress: XXXXXX

INTERVJUGUIDE

Hej, tack igen för att Du vill ställa upp på denna intervju!

Vi tycker att det är roligt att Du vill medverka, och det betyder mycket för oss och vår studie.

Nedan kommer de frågor vi önskar få svar på. Vi uppskattar *utförliga och långa* svar men alla svar är givetvis mycket värdefulla för vår studie. Har Du några frågor eller funderingar på frågeställningarna är Du mer än välkommen att höra av Dig till oss!

För förtydligande: När vi använder begreppet ”kön” i våra frågeställningar menar vi inte enbart biologiskt kön, utan ämnar innefatta alla tänkbara aspekter som kan tänkas utgöra ett kön, så som till exempel: sociala aspekter, psykologiska aspekter, emotionella aspekter, kroppsliga aspekter, juridiska aspekter och annat. Tanken är fri!

- 1. Känner du dig bekväm med att kallas transsexuell? Om inte: vad föredrar du?**
- 2. Kan du beskriva hur du började inse att du är transsexuell/ville genomgå en könskorrigering? Vad kände och tänkte du?**
- 3. Har du någon gång försökt att vara eller bli det kön som du är biologiskt född till? Hur upplevde du det?**
- 4. Vilken relation finns det mellan det kön man är född till och det man känner inom sig. Är någon av dessa mer svår att ändra? Varför?**
- 5. Hur skulle du definiera begreppet kön?**
- 6. Vad hos dig själv ser du som föränderligt/påverkbart och vad ser du som oföränderligt/opåverkbart vad gäller kön? Finns här skarpa gränser eller överlappningar?**
- 7. Vad upplever du att könsidentitet är för något?**
- 8. Hur upplever du din egen könsidentitet?**
- 9. Vad är det som i första hand avgör vad för könsidentitet man har? (t.ex. kroppsliga aspekter, sociala aspekter, psykologiska aspekter, vad man passerar som, eller annat)**
- 10. Kan ens könsidentitet kännas komplett utan alla kroppsliga attribut som motsvarar det upplevda könet? Varför/varför inte?**
- 11. Finns det andra möjliga könsidentiteter än enbart kvinna/man? Förklara gärna!**
- 12. Vad krävs för att du skall känna att du är man/kvinna/det du identifierar dig som fullt ut?**
- 13. Är det något mer du vill tillägga eller lyfta fram?**

Bilaga 2, Intervjuguide

Är det okej att vi kontaktar Dig för eventuella följdfrågor om vi skulle känna behov av detta?

Vi vill gärna ha Ditt svar så snart det är möjligt, dock senast torsdag 18/3 2010. Numrera gärna Dina svar utifrån motsvarande frågeställnings siffra. Skicka Ditt svar till **XXXXXX**

Vi kommer som tidigare nämnt att både under undersökningens gång samt i den färdiga uppsatsen skydda Dig, Dina åsikter samt uppgifter enligt Vetenskapsrådets etiska riktlinjer genom att:

- Medverkan sker på helt frivillig basis och att Du när som helst kan välja att ta tillbaka Din medverkan.
- Dina uppgifter och uttalanden kommer att behandlas och presenteras anonymt.
- Vi inte kommer att avslöja sådan information som gör att man kan identifiera Dig utifrån Dina svar.
- Vi utlovar tystnadsplikt samt sekretess och att ingen utanför forskningsgruppen kommer att ta del av det sekretessbelagda materialet.

Återigen, tack för Din medverkan!

Med vänliga hälsningar

Ida, Malin och Malin

Mail: XXXXXX

Vår handledare: Jari Kuosmanen, Fil. Dr. Universitetslektor

Mail: XXXXXX

Telefonnummer: XXXXXX

Adress: XXXXXX